

Irak Hukukunda Mülkiyet¹

Ali İhsan Tili

Özet

Bu çalışmamızda Irak hukukunda mülkiyetin tanımı, unsuları, türleri, özellikleri, kazanılması, kaybedilmesi gibi konular ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Irak hukuku; mülkiyet; mülkiyet hakkı

The Ownership in Iraq Law

Abstract

In this study, the definition, properties, types, properties, acquisition and loss of property in Iraqi law are discussed.

Keywords: Iraq law; ownership; property right

MÜLKİYETİN TANIMI

Irak Medeni Kanunu'nun 1048. maddesine göre, malikin mülkün tamamı üzerinde aynı menfaat elde ederek mutlak tasarruf hakkı vardır. Aynı mülkün semerelerinden, üretiminden menfaat elde edebilir, aynı mülkün üzerinde caiz olan tüm tasarruflarda bulunabilir. Bu nedenle malikin mülk üzerinde kullanma, yararlanma ve tasarruf etme yetkisi vardır.² Mısır Medeni Kanunu'nun 802. maddesine göre, kanunun koyduğu sınırlar çerçevesinde malikin tek başına kullanma, yararlanma ve tasarruf yetkisi var. Fransa Medeni Kanunu'nun 544. maddesine göre, kullandığı hak kanuna aykırı olmamak kaydıyla malik mülkiyet üzerinde intifa ve tasarruf hakkını kullanabilir. Görüldüğü gibi Irak, Mısır ve Fransa medeni kanunlarında birbirine yakın

---

¹ Bu makale yazarın "Taşınmaz Rehni Irak ve Türkiye Karşılaştırması" isimli Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

² Marwan Kari Kirby, Sami Bede Mansur, Taşınmazda Sınırsız Aynı Hak, 2009, s. 161.

taşınmaz tanımları yapılmıştır. Her üç ülke medeni kanununa bakıldığında malik, kanuna aykırı olmamak kaydıyla mülkün üzerinde kullanma, yararlanma ve tasarruf hakkını kullanabilir.³

MÜLKİYET HAKKININ ÖZELLİKLERİ

Hakkın Kapsamı

Mülkiyet, sahibine kullanma, yararlanma ve tasarruf hakkı verir. Malikin mülkiyet üzerinde kapsamlı yetkileri vardır. Ancak tüm bu yetkiler kanunun malike sunduğu yetki sınırları içerisinde kullanılmaktadır.

Kullanıma Mani Olma Hakkı

Malik tek başına mülkiyeti kullanabilir ve mülkiyetinden faydalanabilir. Malik kendisinden başka birinin bu mülkiyetten faydalanmasına mani olabilir. Hatta başka bir kişin faydalanmasında malike bir zarar dokunmasa da yine mani olabilir . Başka bir kişi malikin mülkiyetinde intifaya kalkışması durumunda malikin o kişiyi engelleme hakkı vardır.⁴

Daimi Hakkı

Mülkiyeti kullanma yetkisi sadece malike aittir.⁵ Malikin mülkiyet üzerinde sadece ayni hakkı bulunmamaktadır. Malikin mülkiyet üzerinde şahsi hakları da vardır. Mesela taşınmazı kiraya vermek gibi. Mülkiyet hakkı mülkiyetin satılması, hibe edilmesi, vasiyet edilmesi veya helakiyle sonra ermektedir.⁶

MÜLKİYET HAKKININ UNSURLARI

İntifa Hakkı

Başka kişinin malı üzerinde ayni hakkın kullanılmasıdır. O mal üzerinde intifa hakkı kullanıldıktan sonra mala zarar verilmeden sahibine geri verilir. İntifa hakkı, kullanan kişinin ölmesiyle birlikte sona ermektedir.⁷

---

³ Tüfek Hösen Ferç/ Sınırsız Ayni Hak, B. Darıl Camiye, s. 41-44.

⁴ Kutsiyi Süleyman, Sınırsız Ayni Hakta Mülkiyetin Kazanılmasının Sebebiyle ve Mülkiyetten Ayrı Sınırsız Ayni Hakkın Karşılaştırması , C .1, B. 1 Cihan Üniversitesi Erbil, 2011, s. 14.

⁵ Muhammad Wahid din Sever, Kendisine Ait Mülkiyet Hakkı, Umman Kültür Merkezi, 1993, s. 12.

⁶ Ali Heady Obeyed, Medeni Kanunda Sınırsız Ayni Hakkın şerhi, B.1 Umman, 2009, s. 32.

⁷ Marwan Kari Kirby ve Sami Bede Mansur, Taşınmazda Sınırsız Ayni Hak, 2009, s. 166.

Tili, Irak Hukukunda Mülkiyet

Kullanma ve Oturma Hakkı

Bir kişinin malı üzerinde bir başka kişiye veya bu kişinin ailesine aynı hak kullanma hakkı verir. Aslında kullanma hakkı intifa hakkının benzeridir.

İrtifak Hakkı

Malikin taşınmazının üzerine veya o taşınmazın menfaatinin üzerine başka bir kişiye kullanma hakkı verilir. Malikin mülkiyeti üzerindeki bazı kullanma hakkı yasaklanır.

TAŞINMAZ MÜLKİYETİNİN TÜRLERİ

Niteliğine Göre Taşınmaz

Yerinde sabit olan ve zarar görmeden taşınamayan tüm maddi şeylerdir. Tarım ve yerleşim amacıyla kullanılan arazi, bu arazi üzerinde yapılmış olan yapılar niteliğine göre taşınmazdan sayılır. Malikin arazisinin üzerinde malik olmayan başka kişinin yaptığı yapılar ya da malikten arazisini kiralayan başka kişinin yaptığı yapılar da niteliğine göre taşınmazdan sayılır.

Arazi

Zirai faaliyetlerde kullanılan ya da yerleşim yeri inşası için kullanılan tüm arsa ve arazilerdir.

Yapılar

Arazinin üzerinde, içinde veya altında sabit olan yapılar ile yapılan tüm inşalar, evler, fabrikalar, köprüler gibi yapılar, hata bunlar ağaçtan olsa bile yapılardan sayılır.

Arazi Üzerindeki Bitkiler

Arazi üzerinde yetismekte olan en küçük bitkiden ağaç gibi en büyük bitkiye kadar tüm bitkiler niteliğine göre taşınmazdan sayılır.

Konusuna Göre Taşınmaz

Maddi olmayan taşınmazlar, mülkiyetin üzerinde olan aynı haklar, taşınmaza bağlı olan tüm davalar, irtifak hakkı, kullanma hakkı, oturma hakkı, intifa hakkı ile sınırlı aynı haklar, taşınmaz rehni, taşınır rehni, imtiyaz hakkı, tahassüs hakkı konusuna göre taşınmazları oluştururlar.⁸

Taşınmazın Eklentileri

---

⁸ Kutsiyi Süleyman, Sınırsız Aynı Hakta Mülkiyetin Kazanılmasının Sebebiyle ve Mülkiyetten Ayrı Sınırsız Aynı Hakkın Karşılaştırması , C .1, B. 1 Cihan Üniversitesi Erbil, 2011, s. 18.

Taşınmazın hizmetine sunulan taşınırlardan zirai arazilerin işlenmesinde kullanılan zirai aletler, taşınmazın malikinin kendisi için kullandığı taşınırlar taşınmazın hizmetine sunulmuş taşınır eklenti sayılmazlar. Taşınırın, taşınmazın hizmetine sunulmuş eklenti sayılabilmesi için bazı şartlara ihtiyaç vardır. Bunlar: Taşınır ve taşınmaz niteliğine göre olmalı, taşınır ve taşınmazın maliki aynı kişi olmalı, taşınırın taşınmazın hizmetine sunulmuş olması ve taşınmazın maliki taşınırını taşınmazın hizmetine sunmak istemelidir.⁹

TAşINMAZ MLKIYETİNİN SINIFLANDIRILMASI

Taşınmaz mülkiyeti devlete ve özel mülkiyete ait mülklerden oluşmaktadır.

Devlete Ait Mlkler

Devlete ait mülkler, devlete ait kamu malları ile devlete ait özel mallardan oluşmaktadır.

Devlete Ait Kamu Malları

Halkın kullanımına açık tüm taşınmazlar ve taşınmazların hizmetine sunulmuş olan tüm taşınırlar, mesela umumi yollar, deniz kumları, hastaneler, okular gibi umumi binalar, şufa hakkı, devlete hibe edilen binalar devlete ait kamu mallarından oluşur .

Devlete Ait zel Mallar

Devlet ve belediyeler, herhangi bir kimseye ait olmayan, sahipsiz, metruk olan, varisi olmayan malları temlik eder. Devlet bu malları tazminat ve kamu menfaati için kullanırken, bunlar üzerinde alım ve satım işlemleri de yapabilir.

Özel Mlkiyetler

Özel mülkiyet, tam mülkiyet, kısmi mülkiyet, müşterek mülkiyet ve şüyu (ortak) mülkiyet olmak üzere dört kısıma ayrılır.

Tam Mülkiyet

Malik mülkiyet üzerinde kullanma, yararlanma ve tasarruf yetkisinin tamamını kullanabilir. Malik bu yetkisini taşınmazın kendisi üzerinde ya da taşınmazın hizmetine sunulan taşınırlar üzerinde de kullanabilir.

---

⁹ Kutsiyi Süleyman, s. 18.

Tili, Irak Hukukunda Mülkiyet

Kısmi Mülkiyet

Malik mülkiyetindeki kullanma, yararlanma ve tasarruf yetkisinin birinden başka kişinin menfaati için vazgeçebilir. Bu durumda malikin yetkisi bölünür, mesela malik mülkiyetin intifa hakkından vazgeçebilir.

Şüyu (Ortak) Mülkiyet

Mülkiyette birden fazla malikin olması ve ortakların hisseleri belirli olmaması durumunda, şüyu malında ortak olan malikler mülkiyetteki hisselerini diğer ortaklara sormadan tüm haklarını kullanabilirler.¹⁰

Müşterek Mülkiyet

Yapılardaki ortak kullanım alanlarında, apartmanlardaki müşterek koridorlar, asansörler, teraslar ya da tarlaların müşterek yolları gibi ortak kullanıma açık yerlere müşterek mülkiyet denilir. Bu müşterek mülkiyet hakkı bölünemez, ayrılamaz, satılamaz ve rehin verilemez. Şüyu davasında ortak mal taksim edilerek müşterek mülkiyet taksim edilemez.

Vakıf Mülkiyetleri

Vakıflar yoksulluğu ortadan kaldırmayı, zenginden fakire gönüllü servet transferini ve dikey sosyal ekonomik hareketliliği arttırmayı hedefleyen ve kar amacı gütmeyen kurumlardır. Vakıflar İslam dünyasında kamusal hizmetleri yerine getiren en önemli kurumlar olmuştur. Toplumun en önemli ihtiyaçları olan sağlık, eğitim, bayındırlık, dini ve kültürel hizmetlerin önemli bir kısmı insanların vakfettikleri tarla, arazi, bina, ve dükkan gibi gayrimenkuller aracılığıyla yerine getirilmiştir.¹¹

TAŞINMAZ MÜLKİYETİNİN KAZANILMASI

Irak Medeni Kanunu'nun 1168-1098 maddelerinde taşınmaz mülkiyetinin kazanılması üç ayrı bölüme ayrılarak düzenlenmiştir:

- a) Elkoyma (İstila)
- b) Birleşme, Şufa, Sözleşme, Haiz Olmak
- c) Miras ve Vasiyet.

---

¹⁰ Kutsiyi Süleyman, Sınırsız Ayni Hakta Mülkiyetin Kazanılmasının Sebebiyle ve Mülkiyetten Ayrı Sınırsız Ayni Hakkın Karşılaştırması, s. 18.

¹¹ TÜRKOĞLU, İrfan. "Osmanlı Devletinde Para Vakıflarının Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri" SDÜ İİBF Dergisi, 2013, C.18, S.2, s.187-196.

Elkoyma (İstila)

Irak Medeni Kanunu'nun 1098. maddesine göre taşınırın sahibi olmaksızın taşınıra haiz olmak caizdir. Elkoymanın iki türü vardır. Birincisi gerçek elkoyma yani gerçekten o Şeyin mülkiyetini kendi üzerine almadır. Mesela ormandan ağaçları kesip alması, elkoymasıdır. İkincisi hükmen elkoymasıdır. Mesela hayvanları yakalamak ya da balık ve kuşları avlamak için aę kurmak.¹²

Birleşme , Sözleşme , şufa , Haiz Olmak

Birleşme

İki ayrı Şeyin birbirinden ayırlamayacak Şekilde birleşmesidir. İki malik daha önce anlaşamadığı takdirde kanun bu birleşen Őeylerin mülkiyetinin kime ait olacağına karar verir. Birleşme bir maddi vakadır ki mülkiyetin kazanılmasına sebep olur. İki ayrı Şey birleşerek tek birŐey haline gelmiştir. O iki Şeyin telef olmadan ayrılması söz konusu değildir. İki malik birleşen Şeyin sahibinin kim olduğu hususunda daha önce anlaşamamışlarsa kanun birleşen Şeyin malikinin kim olduğuna karar verecektir.¹³

Birleşmenin Türleri

Tabi Olaylardan Dolayı Taşınmazla Birleşme

Irak Medeni Kanunu suyun meydana getirdiği durumlardan dolayı Mülkiyetin Kazanılmasını  Şekilde ele almıştır:

Deniz Kumu

Deniz kumu birinin arazisine gelirse ve o kum araziyle birleşirse arazi sahibinin mülki olur. Ancak kum iyiye devlet mülki olur. Arazi sahibi bu kumu devletten satın alarak maliki olabilir. Gl ve küçük denizler devletin mülküdür.¹⁴

---

¹² Salah Din Nahif, Kendine Ait Mülkiyet Hakkı Taşınmaz Mülkiyetin Kazanılması, Bağdat niversitesi, 1961, s. 231.

¹³ Muhammed Vahit Din Savar, Sınırsız Ayni Hakta Mülkiyetin Kazanılması, C.2, B.1 Ürdün Kültür Merkezi, 1999, s. 84.

¹⁴ Hamid Mustafa, Irak Taşınmaz Mlkiyetinle Mısır ve Suriye Medeni Kanunundaki Taşınmaz Mülkiyetini Karşılaştırması, Mısır Kahire, 1964, s. 163.

Tili, Irak Hukukunda Mülkiyet

Kamu Arazilerinden Çıkan Sular

Küçük denizlerden, göllerden taşan sular devletin mülkü olur. Devlet bunu satabilir. Irak Medeni Kanunu'nun 1115. maddesine göre devlet arazisine komşu olan arazi sahipleri bu suları devletten satın alabilir.

Nehir Yatakları

Doğa olaylarından dolayı nehirler yataklarını zamanla değiştirebilirler. Nehir kendisine yeni bir yatak oluşturarak akmaya devam eder. Irak Medeni Kanunu'nun 1116. maddesine göre eski nehir yatakları komşu taşınmaz sahipleri tarafından devletten satın alınabilir.¹⁵

İnsan Fiilinden Dolayı Taşınmazla Birleşme

Irak Medeni Kanunu'nun 1117 maddesine göre, arazi sahibinin kendi gelir ve imkanlarıyla, arazi üzerinde ya da arazi altında yaptığı, inşa ettiği tüm yapılar, binalar, ağaçlar ve fidanlar aksi bir durum ortaya çıkmazsa arazi sahibinin mülküdür.¹⁶

Irak Medeni Kanunu'nun 1118-1124 maddelerinde birleşme durumları sayılmıştır:

Birinci Durum, Arazi sahibinin başka kişiye ait inşaat malzemeleriyle yaptığı, inşa ettiği tüm yapılar, binalar, ağaçlar ve fidanlar bunların sahipleri tarafından geri istenmesi. İnşaat malzemelerinin sahibi, arazi sahibinden binanın, ağaçların ve fidanların sökülmesini araziye büyük zarar vermemek kaydıyla isteyebilir. Sökmek araziye büyük zarar verirse arazi sahibi araziyle birleşen malzemeleri sahiplenir. Ancak inşaat malzemelerinin sahibine malzemelerinin bedelini ve belli bir tazminat öder.

İkinci Durum, Malzemelerin sahibinin başka kişiye ait arazinin üzerinde yaptığı, inşa ettiği tüm yapılar, binalar, ağaçlar ve fidanlar, bu durumda kanun koyucu iyi niyetli ve kötü niyetli kişi ayırımı yapmıştır.

İyi niyetli kişiler, mesela arazi alıcısı aldığı araziye tapu sicilinde tescil etmeden arazi üzerinde inşa eden kişi, meşru bir sebeple başka kişiye ait arazinin üzerinde yaptığı, inşa ettiği tüm yapılar, binalar, ağaçlar ve fidanlar¹⁷ için “*Az çoğu takip eder*” kaidesi kullanılır. Eğer inşaat malzemelerinin sahibinin arazide kullandığı malzemeler araziden daha pahalıysa arazi inşaat malzemelerinin sahibine kalır. Malzeme sahibi arazinin bedelini arazinin gerçek sahibine öder. Ancak arazi, malzemelerden daha pahalıysa arazi ve arazide kullanılan malzemeler arazi sahibine kalır. Ancak malzemelerin bedeli, malzeme sahibine ödenir.

¹⁵ Muhammed Husyen Mensur, Sınırsız Ayni Hakta Mülkiyetin Kazanılması/ B. Mısır İskenderiye, 2007, s. 471-474.

¹⁶ Irak Medeni Kanunu

¹⁷ Yusuf Muhammed Ubeyd at, Sınırsız ve Sınırlı Ayni Hak, Yermek Üniversitesi, s.126.

Kötü niyetli kişilerde ise, arazi sahibi inşa malzemelerin arazisine büyük bir zarar vermeden sökölmesini isteyebilir. Eğer sökme araziye zarar verecekse arazi sahibi malzemelerin bedelini düşük bir fiyat üzerinden ödeyerek malzemenin sahibi olur.¹⁸

Üçüncü Durum, Bir Kişi üçüncü Kişinin İnşa malzemelerini kullanarak başka Kişinin Arazisinin üzerinde bina inşa eder, ağaç ve fidan dikerse. Bu durumda İnşa malzemelerinin Sahibi malzemeleri geri almayı Talep edemez ancak İnşacıdan Tazminat Talep edebilir. Eğer malzeme sahibinin, Arazi Sahibin zimmetinde bir şeyi kalmışsa o kalan şeyin kıymetini Arazi Sahibinden Talep edebilir.

İnşacı kötü niyetliyse, arazi sahibi araziye büyük zarar vermeden inşa edilenlerin sökölmesini isteyebilir ya da sökme araziye zarar verecekse arazi sahibi malzemelerin bedelini düşük bir fiyat üzerinden ödeyerek malzemenin sahibi olur.

İnşacı iyi niyetliyse, yine “Az çoğu takip eder” kaidesi kullanılır. Eğer inşacının arazide kullandığı malzemeler araziden daha pahalıysa arazi inşacıya kalır. İnşacı arazinin bedelini arazinin sahibine öder. Ancak arazi, malzemelerden daha pahalıysa arazi ve arazide kullanılan malzemeler arazi sahibine kalır; arazi sahibi malzemelerin bedelini malzemelerin sahibine öder.¹⁹

Taşınırın Birleşmek

Gerçek hayatta taşınırın birleşme çok nadir görölen bir durum olduğu için burada bahsedilmeyecektir.

şufa

Irak Medeni Kanunu'nun 1128 maddesine göre, şufa malikler ortaklık malından birbirlerinin hisselerini satın alabilirler. Ortaklardan biri hissesini satarsa, satın alan ortak ortaklık hissesinin bedelini, devir ve sözleşme masraflarını diğer önemli masrafları öder.²⁰ Irak Medeni Kanunu'nun 1129–1133 maddelerinde şufa şartları sayılmıştır.

Sözleşme

Sözleşme mülkiyetin kazanılmasının sebeplerinden birisidir. Sözleşme yapıldığı andan itibaren mülkiyet hakları devrolur. Kanun bazı durumlarda mülkiyetin kazanılması ve mülkiyetin devri için bazı şartlar da koyabilir. Mesela mülkiyetin devri için tapu siciline tescil edilmesi.²¹ Kişi taşınmazın tescilinden sonra aynı hak kazanabilmesi için iyi niyetli olmalıdır.

¹⁸ Muhammed Vahit Din Savar, Sınırsız Aynı Hakta Mülkiyetin Kazanılması, s.101.

¹⁹ Muhammed Vahit Din Savar, Sınırsız Aynı Hakta Mülkiyetin Kazanılması, s.102.

²⁰ Ahmet Abaas/ İşlam Fıkında Genel Hükümlerde şufa, Beyrut, 2008, s.11.

²¹ Marwan Kari Kirby ve Sami Bede Mansur, Taşınmazda Sınırsız Aynı Hakta , B.2009/ S. 361-363.

Tili, Irak Hukukunda Mülkiyet

Eğer kötü niyetliyse taşınmaz tescil edilse bile aynı hak kazanamaz. Mülkiyetin kazanılmasının sebeplerinden birisi de hibe sözleşmesidir. Hibe edilen taşınmaz tapu sicilinde tescil edilmeli.²²

Haiz Olmak

Irak Medeni Kanunu'nun 1145. maddesine göre kişinin kendisi ya da onun vasıtasıyla maddi şeyin üzerine fiilen elkoyması ve o şeyin tüm haklarını kullanmasıdır.

Haiz olmak aynı hak ya da şahsi hak değildir. Aslen hak olmamasına rağmen hak kazanmasının sebebidir. Irak Medeni Kanunu'nun 1157. maddesinin 2. fıkrasına göre kişi birşeyi haiz ederse aksi ispat edilene kadar o şeyin maliki olur. Haiz olma şartının birincisi: Sahip olmak için zor kullanılmamış olmalıdır. Ama sahip olduktan sonra o şeyi korumak için kuvvet kullanılması haizin sıfatından hiç bir değişikliğe sebep olmaz, çünkü haizin bu davranışı meşru müdafaa yerine geçer. İkincisi : Sahip olmanın belirgin olması gerekir. Üçüncüsü ise: Sahip olmak açık olmalıdır.²³

Haiz Olma Davaları

Irak Medeni Kanunu haizi korumak için Geri Alma Davası, Müdahalenin Men'i Davası ve Değişiklik Yapmayı Durdurma Davası olmak üzere üç dava türü kabul etmiştir. Bu üç dava sadece taşınmaz sahibini korumaktadır.

Geri Alma Davası

Bu dava ile haizin elinden çıkan taşınmaz haize geri verilir. Ancak haiz, elinden çıkan taşınmazı elinden çıktığı tarihinden itibaren bir yıl içinde geri alma talebinde bulunmalıdır. Haiz bir yıl içinde taşınmazı geri alma talebinde bulunmamışsa mahkeme kanuni senede göre mülkiyet sahibini belirler. Eğer haizlerin elinde bir senet bulunmuyorsa ya da kanuni senetler aynı ise, kim daha önce taşınmaza sahip olmuşsa mülkiyet ona verilir.

Müdahalenin Men'i Davası

Haiz olan kişi taşınmazı en az bir yıl elinde tutmak kaydıyla mülkiyetini tüm maddi ve manevi müdahalelere karşı koruyabilir.

Değişiklik Yapmayı Durdurma Davası

Haiz Taşınmazda değişiklik olacağından dolayı bu davayı açar. Bu dava iş tamamlanmadan önce ve iş yapılmaya başladıktan sonra 1 yıl içinde açılmalıdır.²⁴

---

²² Mensur Mustafa Mensur, Mısır Kanunda Mülkiyet Hakkı, Mısır Kahire, 1965, s.15.

²³ Kutsiyi Süleyman, Sınırsız Aynı Hakta Mülkiyetin Kazanılmasının Sebebiyle ve Mülkiyetten Ayrı Sınırsız Aynı Hakkın Karşılaştırması, s. 100.

²⁴ Kutsiyi Süleyman, age, s. 109.

Haiz Olma Zaman Aşımı

Irak Medeni Kanunu'nun 1219. maddesinde iki tür zaman aşımı süresi ngrlmştır. Bunlar uzun zaman aşımı süresi, bu süre 15 yıldır, taşınmaz ve taşınırda kullanır. İkincisi: kısa zaman aşımı süresi, bu süre 5 yıldır ve sadece taşınmazda kullanır.²⁵

Miras ve Vasiyet

Miras

Irak Medeni Kanunu'nun 1106. maddesine göre vefat eden kişinin malları kanunun belirttiği kişilere geçer. Öncelikle vefat eden kişinin borçları ödenir daha sonra kalan miras paylaştırılır. Vasinin borcu vasiden vereseye geçer. Miras, taşınmaz mülkiyetinin kazanılmasının sebeplerinden birisi sayılır, ama varis tapu siciline tescil ettirmeden bu taşınmaz üzerinde tasarrufta bulunamaz.²⁶

Vasiyet

Mülkiyetin kazanılmasının sebeplerinden birisidir. Vasinin ölümünden sonra mülkiyet üzerinde tasarrufta bulunabilecektir. Vasiyetin konusu menfaat ya da bir hakkın düşmesi de olabilir. Irak Medeni Kanunu'nun 1108. maddesine göre vasi varise veya başka kişiye mirasın üçte birini vasiyet edebilir.²⁷

Sonuç

Irak hukukunda mülkiyet hakkı, unsurları, özellikleri, türleri, kazanılması ve kaybedilmesi gibi yönleri ile ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

---

²⁵ Cabir Mahcup Ali, Sınırsız Ayni Hakta Mülkiyetin Kazanılması, Mısır Kahire, s. 557.

²⁶ Muhammed şerif Abdil Rahman Ahmet Abdil Rahman/ Zekayi niversitesi, 2005, s. 53.; Marwan Kari Kirby Sami Bede Mansur, Taşınmazda Sınırsız Ayni Hakta, 2009, s. 365.

²⁷ Irak Medeni Kanunu

Tili, Irak Hukukunda Mülkiyet

Kaynaklar

Kirby, Marwan Kari Mansur, Sami Bede Taşınmazda Sınırsız Ayni Hak, 2009.

Ferç Tüfek Hösen / Sınırsız Ayni Hak, B. Darıl Camiye.

Süleyman Kutsiyi, Sınırsız Ayni Hakta Mülkiyetin Kazanılmasının Sebebiyle ve Mülkiyetten Ayrı Sınırsız Ayni Hakkın Karşılaştırması , C .1, B. 1 Cihan Üniversitesi Erbil, 2011.

Sever Muhammad Wahiddin, Kendisine Ait Mülkiyet Hakkı, Umman Kültür Merkezi, 1993.

Obeyed Ali Heady, Medeni Kanunda Sınırsız Ayni Hakkın Şerhi, B.1 Umman, 2009.

Türkoğlu, İrfan. “Osmanlı Devletinde Para Vakıflarının Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri” SDÜ İİBF Dergisi, 2013, C.18, S.2.

Nahif Salah Din, Kendine Ait Mülkiyet Hakkı Taşınmaz Mülkiyetin Kazanılması, Bağdat Üniversitesi, 1961.

Hamid Mustafa, Irak Taşınmaz Mülkiyeti ile Mısır ve Suriye Medeni Kanunundaki Taşınmaz Mülkiyetini Karşılaştırması, Mısır Kahire.

Muhammed Husyen Mensur, Sınırsız Ayni Hakta Mülkiyetin Kazanılması/ B. Mısır İskenderiye, 2007.

Irak Medeni Kanunu

Yusuf Muhammed Ubeyd at, Sınırsız ve Sınırlı Ayni Hak, Yermek Üniversitesi.

Savar Muhammed Vahit Din, Sınırsız Ayni Hakta Mülkiyetin Kazanılması.

Ahmet Abaas/ İslam Fıkında Genel Hükümlerde Şufa, Beyrut, 2008.

Mensur Mustafa Mensur, Mısır Kanunda Mülkiyet Hakkı, Mısır Kahire, 1965.

Mahcup Cabir Ali, Sınırsız Ayni Hakta Mülkiyetin Kazanılması, Mısır Kahire.

Muhammed Şerif Abdil Rahman Ahmet Abdil Rahman/ Zekayi Üniversitesi, 2005.

Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık¹

Av. Mahmut Yılmaz

Özet

Bu makalede Hristiyanlığın doğuşu, yayılması, Hristiyan mezhepleri, Hristiyan hukuku Ve Hristiyan hukukunun diğer hukuk sistemleri ile ilişkisi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hz. Meryem, Hz. İsa, Hristiyanlık, mezhepler, mesih, Roma.

Christianity in the History of Law

Abstract

This article focuses on the birth of Christianity, the spread of Christianity, the relationship between Christian law and other legal systems of Christian law.

Key Words: Hz. Mary; Hz. Jesus; Christianity; sects; Messiah; Rome

HRİSTİYANLIK TARİHİ

1. Mesiha (Beklenen Kurtarıcı)

Yahudiler, Kudüs-ü Şerif'in ilk yıkımından itibaren her zaman kutsal bir kurtarıcının gelip, Hazret-i Davud ve Hazret-i Süleyman Peygamberlerin iktidarlarını avdet ettireceği umuduyla intizar etmişlerdir. İsrailoğullarının kalpleri vaat edilmiş “**Mesiha**”nın sevgisiyle dolup taşarken, beri taraftan da dönemin hükümdarları, iktidarlarını yıkmasından endişe ettikleri “*Beklenen/Va'd Edilen Kurtarıcı*”yı ortadan kaldırmak için pusuda beklemekteydiler.²

Matta İncilinde bu konuda şöyle geçer: “**İsa'nın Kral Hirodes (Herod) devrinde Yahudiye'nin Beytlehem Kenti'nde doğmasından sonra ...Kral Hirodes de bütün Yeruslaim (Kudüs) halkı da tedirgin oldu... Rabbin bir meleği Yusuf'a rüyada görünerek, 'Kalk!' dedi, 'Çocukla annesini al, Mısır'a kaç... çünkü Hirodes öldürmek için çocuğu aratacak.**”³

Beklenen kurtarıcı İbrani dilinde “**Maşiah**” olarak adlandırılmaktaydı. Maşiah, İsrailoğullarının kadim padişahlarının mahlası idi. Sonraki zamanlarda ise bu kelime Yahudilerin va'd edilmiş padişahına has olmak üzere kullanıldı.⁴

İbranicede “**mesh edilmiş**” anlamına gelen “Maşiah”, [Aramicede](#) Mşiho; Yunancada Messias, Latince de Messiah, Süryanicede Meşiha, [Arapçada](#) Mesih, Farsçada Mesiha olarak

---

¹ Bu makale yazarın Yüksek Lisans Tezi'nden üretilmiştir.

² Hüseyin Tefiki, , Büyük Dinleri Tanımak (Aşına-yi bâ Ediyan-i Bozorg), terc. Muhammed Karaduman, el-Mustafa Yayınları, İstanbul, 2013, s. 151-152.

³ Matta 2/1-13.

⁴ Tefiki, s. 151.

kullanılmaktadır⁵. Farsçada “Mesih” kelimesi Hz. İsa’ya has görüldüğü için Yahudilerin vaat edilen kurtarıcısına “Mesiha”⁶ denilmektedir⁷.

2. Hazret-i İsa, Hazret-i Zekeriyya ve Hazret-i Yahya

Hazret-i İsa, Yahudilerin intizarının en şiddetli olduğu zamanda, yaklaşık olarak miladi tarihin başlangıç yıllarında, Roma İmparatorluğu’nun istilası altında bulunan Filistin topraklarında doğmuştur. Matta ve Luka İncil’ine göre⁸ Hazret-i İsa, **Beytu’l Lahim**’de dünyaya gelmiştir. Markos ve Yuhanna’da⁹ ise bu mes’elede **Nasıra**’ya işaret edilmektedir. Hazret-i İsa’nın soyağacından olmak üzere annesi Meryem ve dedesi İmran hakkında Kur’an-ı Kerim’de şöyle zikredilmektedir:

*“İmran’ın kızı Meryem’i de. Ki o, kendi ırzını korumuştur. Böylece biz ona ruhumuzdan üfledik. O da Rabbinin kelimelerini ve kitaplarını tasdik etti. O, (Rabbine) gönülden bağlı olanlardandı.”*¹⁰

*“Gerçek şu ki Allah, Adem’i, Nuh’u, İbrahim ailesini ve İmran ailesini alemler üzerine seçti... Onlar birbirlerinden (türeme tek) bir zürriyettir. Allah işitendir, bilendir.”*¹¹

Meryem oğlu Hazret-i İsa, dünyaya henüz gelmemiş iken, İsrailoğullarına tebliğ vazifesini yerine getirmek amacıyla Peygamber olarak **Hazret-i Zekeriyya** gönderilmişti. Kudüs’ün o zamanki idaresi de Romalıların tayin ettiği bir Yahudinin elindeydi ki adı **Herodos** idi. Hazret-i Zekeriyya, yaşı ilerlemiş olmasına rağmen hiç çocuk sahibi olamamıştı. Ve Allah ona **“Yahya”** adında bir evlat müjdelemişti. Hak Teala, Yahya Peygamber’in doğum müjdesini Hz. Zekeriyya’ya haber vermiştir ki Kur’an’da çeşitli ayetlerde bundan bahsedilir:

*“Ey Zekeriyya! Haberin olsun ki biz sana Yahya adlı bir oğul müjdeliyoruz. Daha önce onun adını kimseye vermedik. Zekeriyya, ‘Rabbim! Hanımum kısır ve ben de ihtiyarlığın son noktasına ulaşmış iken, benim nasıl çocuğum olur? (Vahiy meleği) dedi ki: ‘Evet, öyle. (Ancak) Rabbin diyor ki: ‘Bu bana göre kolaydır. Nitekim daha önce, hiçbir şey değil iken seni de yarattım.”*¹²

Yahya doğduğunda Hazret-i İsa henüz dünyaya gelmemişti. Bazı rivayetlere göre Hz. İsa, Hz. Yahya’dan **altı ay** sonra dünyaya gelmiştir. Bazıları da bunun **üç sene** olduğunu ileri sürmüşlerdir.¹³ Hazret-i Yahya, Allah tarafından çok methedilen Peygamberlerdendir. Nitekim Kur’an’da hakkında şöyle buyurulmuştur:

⁵ Tefiki, s. 162.

⁶ Asırlar boyunca pek çok kişi Mesihlik iddiasında bulunmuş, Yahudiler için büyük problemler oluşturmuşlardır. Kimi zaman da günümüze kadar bile devam etmiş yeni fırkalar meydana getirmişlerdir. Tıpkı Türkiye’deki Dönme fırkası gibi. Sabatay Sevi (İzmir, 1626-1676) en meşhur yalancı Mesihalardandır. Yahudi Fundamentalistleri, Mesiha inancına aykırı gördüklerinden Siyonizm devletinin kurulmasına her zaman muhalif olmuş ve bekleyiş geleneğini devam ettirmişlerdir. Bilinmelidir ki; günümüzdeki Siyonist gruplardan “Guşimonim” gibi en radikal gruplarla “Nitvarikarya” gibi Anti-Siyonist gruplar içinde Mesiha’nın zuhur edeceği şevki hala canlıdır. Bak. Tefiki, s. 153-155.

⁷ Tefiki, s. 151.

⁸ Matta 2/1; Luka 2/6-7.

⁹ Markos 1/9; Yuhanna 1/45-46.

¹⁰ Tahrim 66/12;

¹¹ Al-i İmran 3/33-34.

¹² Meryem 19/7-9.

¹³ Taberi, Ebu Cafer Muhammed Bin Cerir’ut, Tarih-i Taberi, terc. M. Faruk Gürtunca, Sağlam Yayınevi, İstanbul, b.t.y. , c. 2, s. 311.

*“Ey Yahya kitaba sınımsız sarıl dedik. Biz ona daha çocuk iken hikmet ve katımızdan kalp yumuşaklığı, ruh temizliği vermiştik.”*¹⁴

İbn-i Abbas'tan rivayetle, Hazret-i Yahya'nın daha çocukken hikmet sahibi biri olduğu, Tarih-i Taberi'de şöyle yazılmaktadır: Yahya dört yaşında iken bir ırmağın kıyısında oynayan küçük çocuklara rastlamıştı. Çocuklar, Hazret-i Yahya'yı oynamaya çağırmışlardı. Yahya da onlara: *‘Biz oyun oynamak için yaratılmadık.’* cevabını vermişti.¹⁵

Herod, Kudüs'te 56 yıl melik olarak kalmıştı. Padişahlığının 42'nci yılında İsa Aleyhisselam doğmuştu. O vakit İran'dan bazı yıldız bilimciler, İran padişahı tarafından, beklenen kurtarıcının zuhurunu görmek ümidiyle hediyeler ile birlikte Kudüs'e gönderilmişlerdi. Zira onlar Hazret-i İsa'nın zuhur edeceğini Peygamber Danyal Aleyhisselam'ın kitabından bilmekteydiler. İsa'nın zuhuruna dair malumatı duyan Herod, hükümdarlığının elinden alınacağından korkmuştu ve Hazret-i İsa'yı öldürmeye niyetlenmişti. Bu durumu haber alan Hz. Meryem, Neccarlı Yusuf ile birlikte oğlu İsa'yı alarak Mısır'a gittiler ve orada 12 yıl kaldılar. Hazret-i İsa 30 yaşına basınca Allah tarafından kendisine Peygamberlik görevi verildi ve Hazret-i Meryem ile birlikte Beytu'l-Makdis'e geldiler.¹⁶

Hazret-i Yahya, Hazret-i İsa'nın peygamberliğe seçilmesinden kısa bir süre önce Ben-i İsrail içerisinde Peygamber olarak Yahudiye topraklarında kıyam edip halka nasihat etmeye başlamıştı¹⁷. Hz. Yahya, Celile eyaletinin zalim padişahı Vali Herod'un oğlu **Hirodes Antipa**'ya karşı çıkmaya başlamış ve akabinde zindana atılmıştı.¹⁸

Hz. Yahya'nın zindana atıldığını öğrenen İsa Aleyhisselam, Celile eyaletindeki **Nasıra** şehrini terk edip, **Kfar Nahum** şehrine gitmiş ve İncil'in de yazdığına göre yaklaşık 30 yaşlarında risalet görevine başlamıştır.¹⁹

Hazret-i İsa, Hak Teala tarafından Beytu'l-Makdis'e İsrailoğullarına Peygamber olarak gönderilince, Beytu'l-Makdis mescidinde oturdu ve halkı yeni dine davet etti.²⁰

İsrailoğulları Hz. İsa'ya:

“Peygamber olduğuna bir nişan ver, bir mucize göster görelim!” dediler.

Hazret-i İsa:

*“Şüphesiz ben size Rabbinizden bir mucize getirdim. Ben çamurdan kuş şeklinde bir şey yapar, ona üflerim. O da Allah'ın izniyle hemen kuş oluverir. Körü ve alacalıyı iyileştiririm ve Allah'ın izniyle ölüleri diriltirim. Evlerinizde ne yiyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer mü'minler iseniz bunda sizin için elbette bir ibret vardır.”*²¹

Peygamber İsa, çamura üfledi ve çamur kuş oldu, uçtu. Fakat İsrailoğullarından şüphe giderilmedi. Hazret-i İsa'dan bu kez bir ölüyü diriltmesini istediler. Bu iş için de soyundan türedikleri Hz. Nuh Aleyhisselam'ın oğlu **Sam**'ı işaret ettiler.

İsa'ya dediler ki: *“Bu vadinin içinde Sam'ın kabri vardır! O, hem de bizim atamızdır. Onu dirilt görelim!”* Sam'ın kabri, Beytu'l-Makdis dağlarının arasında bir vadide bulunmaktaydı.²²

Vadiye vardılar ve Hz. İsa Sam'ın kabri başında seslendi:

¹⁴ Meryem 19/12.

¹⁵ Taberi Tarihi, c. 2, s. 309.

¹⁶ Taberi Tarihi, c. 2, s. 323-327.

¹⁷ Tefviki, s. 164.

¹⁸ Matta; 14/1-12, Markos; 6/14-29; Luka 9/7-9.

¹⁹ Tefviki, s. 165; Luka 3:23.

²⁰ Taberi Tarihi, c. 2, s. 330.

²¹ Al-i İmran 3/49.

²² Tarih-i Taberi, c. 2, s. 331-332.

“Ya Sam bin Nuh! Allah’ın izniyle yerinden kalk, gel!” dedi. Yer ikiye ayrıldı, Sam topraktan çıktı, geldi ve vadideki iki tepe arasında oturdu. Sakalı ağarmış idi.

Hazret-i İsa, ona: “Sen kimsin?” diye sordu.

O da: “Ben Nuh’un oğlu Sam’ım! dedi.

Hazret-i İsa: Ya ben kimim? dedi.

Sam: “Sen Hak Teala’nın Peygamberi İsa’sın! diye cevapladı.

Hazret-i İsa: “Sen öldüğün zaman sakal ağarması yoktu. Senin sakalın neden ağardı?” diye sordu.

Sam da: “Benim de sakalım kara idi. Sen beni çağırınca İsrail’in borusu çalınıyor, Kıyamet geldi sandım ve kıyametin heybetinden sakalım bir anda ağardı!” dedi.

Hazret-i İsa Sam’a:

“Ey Sam! Eğer istersen, Hak Teala’dan dileyeyim ki sana daha nice ömür versin. Dünyada yaşayasın.” dedi.

Sam da: “Ey Allah’ın Nebisi! İşin encamı (sonu), yine ölümdür. Önceki ölümün acısı dimağımdadır. Bu acı hala eksilmiyor. Bir kez daha ölüm acısı çekmek istemem. Dileğim şu ki dua et, yine toprak içinde olayım” dedi.

İsa Aleyhisselam dua etti ve Sam yere düştü. Toprak açıldı ve Sam’ı içine aldı. Fakat Yahudiler, bunca ayet ve mucizelerine rağmen yine de Hz. İsa’ya inanmadılar ve şöyle dediler:

“Muhakkak ki sen bir sihirbaz ya da bir casussun. Peygamber değilsin. Bize gösterdiğin şeylerin hepsi büyüdür ve [sana] inanmayız!”²³

3. İncil

İmran Peygamberin kızı Meryem oğlu İsa, bu şartlarda her peygamberde olduğu üzere bir uyarıcı olarak gönderilmiş, kendisine İbranî dilinde yazılmış “İncil” nazil olmuştur. Hristiyan din adamları tarafından tahrifata uğramış olan İncil, günümüzde kilise tarafından kabul edilen *Matta, Markos, Luka* ve *Yuhanna* olmak üzere dört kitaptan müteşekkildir. Bir de “*Barnabas İncili*”²⁴ vardır ki o, kilise tarafından kabul görmemiş ve asırlarca Hristiyanlardan gizlenmiştir.

İncil, Arapçada “müjde” manasına karşılık gelmektedir. İncil, Hazret-i İsa ’ya parça parça değil, tek bir seferde nazil olmuştur. Hazret-i İsa ’ya bu sebeple “Kelimetullah (Allah’ın kelimesi) denilmektedir.”²⁵

²³ Tarih-i Taberi, c. 2, s. 332.

²⁴ Katolik Kilisesi’nin meşru saydığı dört İncil’den aslında daha mu’teber kaynak, 16. asırda Latince nüshası Papa Sixtus’un kütüphanesinde bulunan ve Kilise tarafından asırlarca herkesten saklanan “Barnabas İncili”dir. 18. yüzyılın başlarında bu nüsha John Toland adında bir kişinin eline geçmiş, sonra da çeşitli ellerden geçerek 1738 yılında Viyana İmparatorluk Kütüphanesi’ne ulaşmıştır. 1907’de Oxford-Clarendon Matbaası tarafından da İngilizce olarak neşredilmiştir. Kilise çevrelerinde, bu kitabın yayılmasının Hristiyan dinini sarsacağı kuşkusuna yol açmış ve bu nüsha esrarengiz bir şekilde imha edilmiştir. Mevdudi, Barnabas İncili’nde Hz. İsa’nın hayatının, bir nebinin hayatı ve ilkeleriyle tıpatıp örtüştüğünü, kendisin bir nebi olarak karşımıza çıktığını ve bütün peygamberler ile onların kitaplarını tasdik ettiğini ifade etmektedir. Bak. Mevdudi, s. 1895-1897.

²⁵ Ekinci, Ekrem Buğra, İşlam Hukuku ve Önceki şeriatler, Arı Sanat Yayınları, İstanbul, 2003, s. 64.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

Filistin 'de bu dönemde, Romalıların baskıları ve Yahudilerin Hazret-i İsa 'yı kabul etmeyip ona düşmanlık beslemeleri, ilk Hristiyanların yıllarca gizlenmelerine yol açmıştı. Hakiki İncil ile Hazret-i İsa 'nın öğretileri bu ahvalden ötürü unutulmaya yüz tuttu. Yahudiler; Hazret-i İsa 'yı, Hazret-i Musa 'nın şeriatını tağyir etmekle suçladılar ve ona düşmanlık beslediler. Yahudilerin, İsa 'ya düşmanlık beslemelerinin sebebi, zuhurunu bekledikleri kurtarıcı Peygamber Mesih'in, Hazret-i Davud'un soyundan geleceğine olan inançları idi. Bundan mütevellid, babasız doğan İsa 'yı, Peygamberlik makamına

layık görmüyorlardı²⁶:

*“Meryem oğlu (İsa) bir örnek olarak verilince, senin kavmin hemen ondan (keyifle söz edip) kakkahalarla gülüyorlar.”*²⁷

Nitekim Hazret-i İsa 'nın 12 havarisinden biri olan *Yahuda İskaryot*, Hazret-i İsa 'ya ihanet etti ve onu öldürmek isteyen Yahudi kâhinlere yerini ihbar etti. İdam etme yetkileri bulunmayan Yahudi kahinler de Hazret-i İsa 'yı Roma hükümdarı *Pilatus*'a teslim ettiler. İncil'de geçtiğine göre, hükümdar *Pilatus*, Hazret-i İsa 'yı cezalandırmak istemiyordu. Buna mukabil Yahudiler ısrarla onun idam edilmesini, aksi halde ayaklanacaklarını söylüyorlardı.²⁸

İncil Matta'da şöyle geçer:

“Pilatus: ‘Öyleyse Mesih denilen İsa'yı ne yapayım?’ dedi. Hep bir ağızdan: ‘Çarmıha gerilsin!’ dediler. Pilatus: ‘O ne kötülük yaptı ki?’ diye sordu. Onlar: ‘Çarmıha gerilsin!’ diye bağrışıp durdular. Pilatus, şöyle dedi: ‘Bu adamın kanından ben sorumlu değilim. Bu işe siz bakın!’ Bütün halk şu karşılığı verdi: ‘Onun kanının sorumluluğu bizim ve çocuklarımızın üzerinde olsun!’”²⁹

Hristiyan itikadına göre, Hazret-i İsa Aleyhisselam çarmıha gerildi, çarmıh üzerinde öldü, defnedildi ve üç gün sonra da mezardan kalktı. 40 gün boyunca zaman zaman havarilerine görüldü ve daha sonra da gökyüzüne yükseldi. Hristiyan öğretilerinde mezkûr olayların miladi 33 yılında vuku bulduğu kabul edilmektedir. Hristiyanların inancında Hazret-i İsa, şehit olarak görülmeyip, kendi halkının günahlarının kurbanı olmuştur. Bu inanış, Hristiyanlığın temellerindedir ve din tebliğinde üzerinde ehemmiyetle durulan bir mevzudur.³⁰

İslam inancında ise işin hakikatinin böyle olmadığı Kur'an-ı Kerim'in apaçık sözleriyle şöyle beyan edilmektedir:

*“Bir de inkarlarından ve Meryem'e büyük bir iftira atmalarından ve ‘Biz Allah'ın peygamberi Meryemoğlu İsa Mesih'i öldürdük’ demelerinden dolayı kalplerini mühürledik. Oysa onu öldürmediler ve asmadılar. Fakat onlara öyle gibi gösterildi. Onun hakkında anlaşmazlığa düşenler, bu konuda kat'i bir şüphe içindedirler. O hususta hiçbir bilgileri yoktur. Sadece zanna uyuyorlar...”*³¹

*“Fakat Allah onu kendisine yükseltmiştir. Allah üstün ve güçlüdür, hüküm ve hikmet sahibidir.”*³²

*“Kitab ehlinden hiç kimse yoktur ki ölümünden önce, ona (İsa'ya) iman edecek olmasın. Kıyamet günü O (İsa), onların aleyhine şahit olacaktır.”*³³

²⁶ İkinci, s. 68-69.

²⁷ Zuhruf 43/57.

²⁸ Tefiki, s. 167.

²⁹ Matta 27/22-25.

³⁰ Tefiki, s. 167-168.

³¹ Nisa 4/156-157.

³² Nisa 4/158.

³³ Nisa 4/159.

Ayetlerin tahlil ve tahkikinde görüldüğü üzere, sadece şüpheye müstenid Hristiyan inancının aksine Hazret-i İsa Aleyhisselam, çarmıha gerilmemiş ve asılmamıştır. Dilediği her şeyi yapmaya kadir olan Allah, Hazret-i İsa Mesih'i çarmıha gerilmekten kurtarmış ve onu katına yükseltmiştir. Ahir zamanda da dünyada adaleti kat'i manada tesis etmek üzere onu yeryüzüne geri gönderecektir.

“... onu öldürmediler ve asmadılar. Fakat onlara öyle gibi gösterildi.” ifadesinden Hazret-i İsa Aleyhisselam yerine başka birinin çarmıha gerildiği anlaşılmaktadır. İslam inancına göre bu kişi, Hazret-i İsa'ya ihanet eden ve Hazret-i İsa zannedilerek asılmış olan **Yahuda İskaryot**'tur.

Anlaşıyor ki Hristiyan ve Yahudilerin tamamı, Hazret-i İsa'ya en nihaye iman edecekler ve nihayet Hz. İsa Aleyhisselam da her nefis gibi ölümü tadacaktır, bu aşikârdır. Hazret-i İsa'nın inişi muhtemelen, ahir zamanda kurulacak olan İlahi Hükümet ve Medeniyet'e karşı en büyük gücü teşkil edecek olan Hristiyanların önlenmesi ve hakimiyet altına alınmaları içindir³⁴. Kur'an-ı Kerim'in beyanları son derece açık ifadeler olup onların başka türlü te'vil edilmesi mümkün değildir.

İslam kaynaklarının³⁵ da ittifak ettiği üzere, **Hazret-i İsa Mesih**, ahir zamanda yeryüzüne inecek ve Peygamber Efendimiz (*Sallallahu Aleyhi ve Alihi*) tarafından müjdelenmiş olan **Hazret-i Mehdi Aleyhisselam** ile beraber, Müslümanları zulümden kurtarıp İslam memleketlerini birleştirecek ve yeryüzündeki fitneleri ortadan kaldırarak, tüm dünyaya barış, adalet, huzur ve refah getireceklerdir.

Mehdi Aleyhisselam hakkında varid olan bazı hadisler ise şöyledir:³⁶

Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) buyuruyor ki: **“Zamandan sadece bir gün kalsa bile Allah (c.c.) mutlaka Ehlibeyt'inden bir adamı gönderecek ve yeryüzünü zulmün kapladığı gibi adaletle dolduracaktır.”** (Ebu Davud).

Ümmü Seleme, Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Alihi*) Efendimizden şöyle rivayet etmiştir: **“Mehdi Ehlibeyt'inden Fatıma'nın evladındandır.”** (Ebu Davud; İbn-i Mace).

Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Alihi*) Efendimizden şöyle rivayet edilmiştir: **“Ehlibeyt'inden ismi benim ismime benzer bir adam Araplara hâkim olmadıkça Kıyamet kopmaz.”** (Tirmizi).

Malik b. Enes'ten nakille Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Alihi*) Efendimiz, şöyle buyurmuştur: **“Biz Abdulmuttalib oğulları ehli cennetin büyükleriyiz. Ben, Hamza, Ali, Ca'fer, Hasan, Hüseyin ve Mehdi.”** (İbn-i Mace).

Hazret-i Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Alihi*) rivayeti şöyledir: **“Onu gördüğünüzde, buz üzerinde sürünerek de olsa, gidip ona biat edin. Çünkü o, Allah'ın halifesi olan Mehdi'dir.”**³⁷

³⁴ Ali Kurani, Zuhur Asrı, terc. Saliha Kâmil ve diğerleri, Kevser Yayınları, İstanbul, 2016, s. 357.

³⁵ Kutub-i Sitte; Risale-i Nur Külliyyatı; El-Kafi; Tezkiretu'l-Kurtubi; El-Kavlu'l Muhatasar Fi Alamet-İl Mehdiyy-İl Muntazar (İbn-i Hacer-Mekki); El-Musannef (El-Yemeni); Camiu'l Usul Min e-Hadis' Sir Resul (İbn-i Esir el-Ceziri); Tezkiret-u Havassi'l Ümme (Dimeşki); Mişkату'l-Mesabih (Hatib-İ Tebrizi); Haridatü'l-Acaib ve Feridatü'l-Garaib (Eş-Şafii İbn-i Verdi); El-Menaru'l-Munif Fi's-Sahih -ve'z-Zaif (İbn-i Kayyim El-Cevzi); Kitabu'n Nihaye- el Fi Ten Ve'l Melahim (İbn-i Kesir); Şerhu'l-Mekasid (Taftazani); el-Orfu'l-Verdi Fi Ahbari'l-Mehdi (Suyuti Eş-Şafii); Kenzu'l-Ummal ve Telhisu'l-Beyan Ve'l-Burhan Fi Alamati'l-Mehdi (Hindi); İbrazu'l-Vehm Meknun Min Kelam-ı İbn-İ Haldun (El-Mağribi).

³⁶ Halil Güneç, Günümüz Meselelerine Fetvalar, c. 1, İstanbul 2009, s. 70-71.

³⁷ İbn-i Mace, Fitnen 4084.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

Abdullah b. Haris b. Cazî Zabidî'den rivayetle Allah Resulü (*Sallallahu Aleyhi ve Alihi*) şöyle buyurdu: “**Doğu ’dan bir grup insan çıkacak ve Mehdi için ortamı hazırlayacaklardır.**”³⁸

4. Hz. Meryem, Havariler ve Hz. Yahya'nın Şehit Edilmesi

İnsanlık tarihi boyunca tevhid yolunda ve İlahi hedefler uğruna nice fedakârlıklarda bulunan ve insanlığın karanlık tarihinde yıldız gibi parlayan kadınlar vardır ki bunlardan dördü cennet kadınlarının en üstünleri olarak yad edilmektedir. Yeryüzünün en seçkin kılınmış bu dört kadından biri de Hz. İsa'nın annesi Hazret-i Meryem'dir. Diğerleri Peygamber Efendimiz'in kızı Hz. Fatima ile hanımı Hz. Hatice ve Hz. Musa'yı büyüten Hz. Asiye'dir ki bunların da en üstünü Hz. Fatima'dır.

Hazret-i Meryem, her gece darağacına karşı oturur, sabaha kadar ağlardı. Zira asılı halde bulunan kişiyi oğlu Hazret-i İsa sanırdı. Meryem'in yanında bir kadın daha vardı ki o da sabaha dek, Meryem'le birlikte ağlaşırdı. Kadın eskiden deli idi ve İsa Aleyhisselam onun için Allah'a dua etmişti. O da iyileşivermişti. Derken sekizinci gün İsa Aleyhisselam, her şeyi yapmaya Kadir olan Rabbi tarafından gökten indirilmiş ve annesi Meryem'in yanına varmıştı. Hazret-i Meryem, İsa'yı görünce asılan kişinin oğlu olmadığını anladı, sevindi, gönlü sevinçle doldu.³⁹

Hazret-i İsa daha sonra Hz. Yahya ile havarilerini yanına çağırdı ve onlara vasiyetini bildirdi. Havariyyundan bazıları hak yola devam etmemişlerdi ki geriye yedi kişi kalmıştı. İsa Aleyhisselam, havarilerinden *Batris* ve *Yunus*'u Anadolu ve Yunan'a; *Sersayi*'yi, Babil ve Irak'a; *Kaylos*'u, Frenk illerine; *Belya*'yı, Hicaz'a “*tebliğ*” için göndermişti. *Yakub*'u ise Beytu'l-Makdis'te Hazret-i Yahya ile birlikte görevlendirdi ki Hz. Yahya'yı da kendi yerine halife bırakmıştı. Havarilerden yedincisinin adı *Yahşi* idi ve onu da “**Mağara Ehli (Ashâbu'l-Kehf)**”⁴⁰ denilen sahabelerin bulunduğu Tarsus'a göndermişti.⁴¹

En nihaye Hazret-i İsa, annesi Meryem'le vedalaştı ve tekrar göğe yükseltildi. İsa'nın göğe yükseltildiği bu gece Hristiyanlar için de çok kutsal kabul edilmektedir. Derken, Hazret-i Meryem de çok yaşamadı, vefat etti. İsa Aleyhisselam göğe çıkınca, havarileri İsa'nın dinini yaymak üzere kıyıamlarını aşikâr ettiler ve kendilerine vasiyet olunan bölgelere varıp halkı dinlerine davet ettiler.⁴²

Hz. Yahya ve Yakub'un tebliğ yeri olan Kudüs'ün Meliki *Hirodes Antipa* da İsa'nın dinine girmişti ve Hz. Yahya'ya hürmet göstermekteydi. Hirodes, her ne iş yapsa mutlaka Yahya'ya danışırdı. Bir gün Hirodes, kız kardeşinin kızı (bir rivayete göre de üvey kızı) olan **Salome** adındaki kadınla evlenmek istemişti ve bunun için Hazret-i Yahya'ya danışmıştı.

Hazret-i Yahya da Hirodes'e: “**Olmaz, o kız sana haramdır!**” demişti.

Bunun üzerine Yahya'ya kin tutan *Salome*, her gün bir dileğini yerine getiren Hirodes'ten her defasında “Yahya'nın başını isterim” diyordu. Yahya'yı seven Hirodes de her seferinde bu isteği reddederdi ki bir seferinde sarhoştı ve Salome'nin bu isteğini kabul ederek Hazret-i

³⁸ İbn-i Mace, Sünen 4078.

³⁹ Taberi Tarihi, c. 2, s. 344-345.

⁴⁰ Ashabu'l-Kehf vakasının, yaklaşık olarak miladi 3. asır sonlarında gerçekleştiği ileri sürülse de Taberi, olayın İsa'dan önce vuku bulunduğunu açıklamaktadır. Bak. Taberi Tarihi, c. 2, s. 384; ayrıca bak. Kehf Suresi.

⁴¹ Taberi Tarihi, c. 2, s. 345-346.

⁴² Taberi Tarihi, c. 2, s. 346-349.

Yahya'nın başını kestirdi. Yahya'nın başı, altın bir tepsi iinde⁴³ Hirodes'in önüne getirildi. Bir mucize olarak Yahya Peygamber'in başı Rabbi tarafından dile geldi ve şöyle dedi:

“Ey Hirodes! Bu kızı yaklaşma. Bu kız sana haramdır.”

Hirodes, bu işten çok korktu ve pişman oldu. Salome'yi de yanından kovdu.⁴⁴

Hız. İsa'nın göge yükseltilmesinden sonra İlahi din, Hazret-i İsa'nın, kıyamının başlangıcında davetini yaymak üzere seçtiği havarileri⁴⁵ ile devam etmiřtir⁴⁶.

İncil'de Havari, Resul olarak geçer.⁴⁷ Hristiyanlıkta, Hazret-i İsa'nın kıyamet gününde **“Celal Kürsüsü”**ne oturacağına ve 12 kavim olan İsrailoğullarını yargılamak için de 12 havariyi seçtiğine inanılmaktadır⁴⁸.

Hazret-i İsa'nın 12 elçisinin isimleri İncil'de⁴⁹ şöyle geçmektedir:

1. Petrus/Simun (En büyük resul, Simun'dur. Hazret-i İsa onu *“Kaya”* anlamına gelen **“Petrus”** olarak adlandırmış ve Hristiyan toplumuna nder olarak kendi yerine bırakmıştı.)⁵⁰;

2. Petrus'un kardeşi Andrey'a;

3. Zebedi'nin oğlu Yakup;

4. Zebedi'nin oğlu Yuhanna;

5. Filipus;

6. Bartalmay;

7. Tomas;

8. Matta;

9. Alfay oğlu Yakup;

10. Taday;

11. Yurtsever Simun;

12. Hazret-i İsa'ya ihanet eden Yahuda İskariyot.

Havarilerin tebliğ çalışmalarıyla putperestlerin Hristiyan olmaları, Roma İmparatorluğu topraklarında yaygınlaştı ve Hristiyanlığı kabul edenler, Hristiyan kiliselerinde çoğunluğu oluşturdular. İsa'nın dinini kabul edenler, İmparatorluk sınırına dahil bulunan Suriye'de, Mısır'da, Anadolu'da, Yunanistan'da ve İtalya'da hızla çoğalmaya başladılar. Diğer taraftan Petrus, nce Kudüs'te (Urşelim) sonra Antakya'da ve sonunda da Roma'da resuller topluluğunun önderi olarak kabul edildi.⁵¹

---

⁴³ Kurani, s. 100.

⁴⁴ Taberi Tarihi, c. 2, s. 349-350.

⁴⁵ Saf 61/14; Matta 4/18-20; Markos 1/16-18.

⁴⁶ Tefiki, s. 168.

⁴⁷ Luka 6/13.

⁴⁸ Matta 19/28.

⁴⁹ Matta 10/2-4.

⁵⁰ Tefiki, s. 169.

⁵¹ Tefiki, s. 176.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

Aziz Petrus, Hristiyanlığı tebliğ etmek için İtalya'nın başkenti Roma'ya gitmiş ve orada **İmparator Neron** tarafından şehit edilmiştir. Petrus'un mezarı Roma'nın Vatikan tepesinde ve bu sebeple de Vatikan, eskiden beri Katolik dünyasının yönetim merkezi olmuştur⁵².

5. Pavlus ve İncil'in Tahrifi

İsa Peygambere nazil olan “*Mukaddes İncil*”, Hz. İsa'dan kısa bir müddet sonra tahrif edilmiş, âdeta İsa Aleyhisselam'ın hayatını anlatan bir tarih kitabına dönüştürülmüştür⁵³. İncil, bazı hususlar haricinde Tevrat'ın şeriatını neshetmemiş⁵⁴ olsa da Hristiyanlar, *Tevhid ilkesini* (Allah'ın birliği ilkesini), *Teslis inancı* ile değiştirmişlerdir. “**Pavlus**” un direktifleri doğrultusunda Hz. İsa'nın dinini, Hz. Musa'nın dininden ayrı, müstakil bir din hâline getirmişlerdir. İsa'nın kendini feda ettiği efsanesi uydurularak dinî hükümler ortadan kaldırılmıştır. Böylece Hristiyanlar, te'viller (yorumlar) ile Tevhid 'den ve tevhid esaslı şeriattan ictinab etmişler ve Allah'ın hak dininden çıkmışlardır.⁵⁵

Pavlus, Hazret-i İsa'nın kendi yerine halife seçtiği havarisi *Aziz Petrus*'tan daha etkin bir rol oynayarak ön plana çıkan ve İncil'in tahrif edilmesinde ve yayılmasında çok büyük rolü olan; günümüz Hristiyanlığının mimarı sayılan, [Pavlik Kiliseleri](#)⁵⁶'nin de kurucusu bir din adamıdır. Bu şahsın önceki adı *Şaul* idi ve Hristiyanlığı kabul ettikten sonra adını **Pavlus** olarak değiştirmiştir.⁵⁷

Evveliyatında azılı bir Hristiyan düşmanı iken, İsa'nın havarilerinden olmadığı halde, daha sonra ateşli bir Hristiyan davetçisi kesilen Pavlus, Yahudi Ferisiler içinde eğitilmiş, Helenistik teoriler hakkında da derin kültüre sahip bir din adamı idi.⁵⁸

Helenistik kültürün etkisinde yetişen Pavlus'un Hristiyan cemaati de onun dinamizmi sayesinde toplumda büyük kabul görmüştü. Pavlus, çok sayıda yaptığı seyahatler ve yazdığı mektuplarla misyonerlik görevini kâfi surette ifa etmiş ve Hristiyanlığın şekillenmesinde çok dinamik rol oynamıştır. Buna mukabil, Hristiyanlığın safiyetini bozan da yine Pavlus'un kendisi olmuştur.⁵⁹

Aslen Yahudi bir haham olan Pavlus, miladi iki yılında Tarsus'ta doğmuştur. Petrus ve Barnabas'ın arkadaşı olan ve daha sonra da onlarla arası açılan Pavlus, M.S. 67 senesinde Roma imparatoru Neron tarafından idam edilmiştir⁶⁰.

---

⁵² Tefiki, s. 170.

⁵³ İhsan Süreyya Sırma, İslamiyet ve Hristiyanlık (Muhammed Hamidullah), İstanbul 2013, (önsözden); İncil' in bir defada Hazret-i İsa'nın kalbine indirildiği kabul görmektedir. Esasında 300 civarında kitaptan teşekkül olan İncil'in, Miladi 4. Asırda İznik' te yapılan gizli bir toplantıda -Matta, Markos, Luka ve Yuhanna dışında- imha edildiği ileri sürülmektedir. Bak. Ekinci, s. 64-65; M.S. 4. yüzyılın başlarında Nicaea'da toplanan Papalık Konseyi, Aziz Pavlus'un fikirlerini Hristiyanlığın esasları olarak kabul etmiş, daha sonra da Roma İmparatorluğu da Hristiyanlığı resmi din olarak benimsemiştir. Bak. Mevdudi, s. 1899.

⁵⁴ Tabatabai, c. 6, s. 57.

⁵⁵ Tabatabai, c. 5, s. 585.

⁵⁶ İlk yedisi Anadolu'da kurulan Teslis Kiliseleri'dir.

⁵⁷ Tefiki, s. 170.

⁵⁸ Mehmet Akif Aydın, “Batı ve Doğu Hristiyanlığına Tarihi Bir Bakış”, AÜİFD, Ankara, 1985, c. 27, s. 124.

⁵⁹ Aydın, s. 124-125.

⁶⁰ Ekinci, s. 75-77.

Pavlus, Hristiyanların kabul etmediği *Barnabas İncili*'nin başında ve sonunda şiddetle eleřtirilmektedir⁶¹. Kitab-ı Mukaddes'in Yeni Ahit'inde “*Pavlus'un Mektupları*” ismiyle yer alan ve 13 mektuptan teşekkül bulunan bۆlüm, bizzat Pavlus tarafından Yunanca kaleme alınmıştır.

6. Orta Çağ 'da Kilise ve Papalık

Hristiyanların yaklaşık 300 yıl süren eziyet ve cefalarından sonra dinlerinin temeli bu ilk 300 yılda atıldı ve çeşitli kavimlerin bu dine teveccühünde büyük sonuçlar elde edildi. Yanı sıra Roma İmparatorluğu'ndaki Hristiyanların nüfusu da ciddi manada artış gösterdi ve Hristiyanlık Roma İmparatorluğu'nun her yerinde yaygınlaşmaya başladı. Nihayet 4. asrın ilk yarısında Hristiyanlık, **Konstantin** (ö. 337) döneminde Roma İmparatorluğu'nun resmi dini olarak kabul edildi (M.S. 313). Bununla birlikte **Roma, Kudüs, İskenderiye** ve **Antakya** gibi bazı merkezler, özel bir önem ve güç kazandılar. En nihaye Hristiyanlar, Roma İmparatorluğu'nun eziyeti altında olan bir toplum olmaktan çıkacak ve devlet çapında bir kiliseye dönüşecektir⁶². Ayrıca *Konstantin* tarafından Roma İmparatorluğu'nun yeni başkenti olarak kurulan **Konstantinopolis** (İstanbul) de önemli merkezler arasına girecek ve 1054 yılında Hristiyan dünyasının bölünmesiyle zuhur edecek olan Ortodoksluğun ana merkezi olacaktır.

İlave etmek lazım gelirse “**Konstantinopolis**” fethedildiği zaman ismi “**İslâmbol**” olarak değiştirilmişti. İslâmbol 'un “**İstanbul**” ismine tahavvülü de daha sonraki bir zaman diliminde vuku bulmuştur.⁶³

Diğer taraftan, Hristiyan dünyasındaki ilk ayrılık da bu yıllarda, 4. yüzyılın başlarında, baş göstermişti. “**Aryus**” adındaki bir piskopos Hazret-i İsa'nın ilahlığı inancına karşı gelerek ayaklanma çıkarmıştı. Bunun üzerine miladi 325 yılında ilk Hristiyan hükümdar Konstantin'in girişimiyle İznik'te yaklaşık 300 piskoposun katılımıyla bir konsey teşkil edildi. Konseyde çok önemli kararlar alındı. İsa'nın ilahlığı kabul edilmiş ve *Aryus* da “**aforoz**” edilmişti. Hristiyanlıkta ilk bölünme de bu şekilde tezahür etmiştir.⁶⁴

Miladi 395 tarihi, Hristiyanlık tarihi açasından bir dönüm noktası teşkil edecektir. Zira, miladi 375 yılında vuku bulan meşhur “**Kavimler Göçü**”nün yarattığı büyük karmaşa, Roma İmparatorluğu'nu derinden etkileyecek ve miladi 395 senesinde imparatorluğu “Doğu” ve “Batı” olmak üzere iki parçaya bölecektir. Bu ayrılık aynı zamanda, merkezi Doğu Roma İmparatorluğu olan “**Konstantinopolis Kilisesi**” ile merkezi Batı Roma İmparatorluğu olan “**Roma Kilisesi**” arasında asırlarca cereyan edecek güçlü ve sürekli bir rekabete yol açacaktır. Muahharan, Batı Roma İmparatorluğu, 476 yılındaki *Germen* saldırıları sonucu yıkılırken, 1453 tarihinde Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethiyle de Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu yıkılacaktır.

Roma Kilisesi, kendini Hristiyan dünyasının önderi olarak görüyor ve tüm kiliselerin Roma piskoposunun (Papanın) gözetimi altında hareket etmesini savunuyordu. *Konstantinopolis Kilisesi* ise tek merkezli yapıya itiraz ediyor ve Hristiyanlığın beş merkezi (**Kudüs, Antakya, Roma, İskenderiyye** ve **İstanbul**) olduğunu, itibar ve güç açasından hepsinin eşit olduğunu ileri sürüyordu.⁶⁵ Fakat, Miladi 800 yılında, *Papa III. Leon*, Fransa

⁶¹ Tefiki, s. 172.

⁶² Tefiki, s. 176-178.

⁶³ Kurani, s. 51.

⁶⁴ Aydın, s. 126; Ekinci, s. 81; Tefiki, s. 205.

⁶⁵ Tefiki, s. 216.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

Kralı'nın başına “Şarلمان” tacını takacak, bu da Roma Kilisesi lehine ruhani liderlerin siyasete açık müdahalesini resmi olarak başlatacağı⁶⁶.

İlave etmek icab eder ki Şarلمان tacının takılması, Fransa Kralının Papa tarafından Roma İmparatoru ilan edilmesi demektir. Hristiyanlık aleminde görülen bu tekâmül, zamanla Papaları Hristiyan dünyasında tek söz sahibi kişi konumuna yükseltecektir.

Mezkûr fikir ayrılıklarına rağmen Roma ve Konstantina'ya tabi olan Hristiyanlar IX. asra kadar ittihat halinde kalmayı başarmışlardı⁶⁷. Kiliseler arasındaki fikir ayrılıkları IX. asrın ortalarında tedrici olarak artmaya başlamış, siyasi ve coğrafi etkenlerin yardımı ile de bu ayrılık daha da keskinleşmişti. Nihayet 1054 yılına gelindiğinde artık Roma ile Konstantinopolis arasında süregelen ayrılık, kat'i bir kopuşa dönüşmüş ve “**Büyük Ayrılık**” olarak adlandırılmıştır.⁶⁸ Böylece birbirinden farklı iki temayülü temsil eden bu dini fırkalardan Roma Kilisesi *Katolik*; Konstantinopolis Kilisesi de *Ortodoks* isimleri ile tebarüz edeceklerdir.

Görüldüğü gibi 1054 yılı, iki kilisenin birbirini aforoz etmesine tanıklık etmiş ve Roma ile Bizans kiliselerinin kat'i olarak birbirinden kopuşuna sahne olmuştur.⁶⁹

Hristiyan alemindeki bu tefrikalara rağmen 12'nci ve 13'üncü asırlar, Hristiyanlığın en parlak dönemleri olmuştur. Zira Hristiyanlık, Batı Avrupa çapında bir medeniyete bu devirde dönüşmüştür. 13. yüzyılın en önemli siması kuşkusuz “**Somme Theologique**” (İlahiyatın Özeti) adlı meşhur eserin sahibi **Aziz Thomas Aquinas** (1225-1274)'dır. Aquinalı Thomas olarak da bilinen bu keşiş, **Engizisyon Mahkemeleri**'nin mimarıdır⁷⁰. Aquinalı Thomas, bu eserinde kilisenin tarafında yer almakta ve suçlu olanların dinden çıkarılması ile birlikte idam edilmeleri gerektiğini de savunmaktadır. *Aquinas*, mezkûr yapıtında şöyle der:

*“Bidat ehlinin bir günah nispeti vardır ki bundan ötürü sadece tekfir edilip Hristiyanlıktan atılmakla kalmamalı bilakis ölümle bu dünyadan da ayrılmalıdır.”*⁷¹

14'üncü asır ise Papalık makamı üzerinde yaşanan kavgalara sahne olmuştur. Papalık merkezi, 1309 yılında Roma'dan Fransa'nın **Avignon** şehrine taşınmış ve bu durum 1377 yılına kadar devam etmişti. Bu olay, Yahudilerin M.Ö. VI. asırda Babil'e sürgün edilmelerine benzetilmiş ve “*Papaların Babil Sürgünü*” ismini almıştır. 1377'de Papalık merkezinin tekrar Roma'ya taşınması bu kez Avignon'daki papa karşıtlarını ayaklandırmıştı. “*Batının büyük ayrılığı*” olarak adlandırılan bu mesele, 1417 yılına kadar devam etmiştir. 15'inci yüzyıl başlarındaki bu ihtilafın büyümesi, Katolik kilisesinde birbirini tekfir eden üç papanın rekabetine yol açmıştı. En sonunda “**Constance Konseyi**”, 1415 senesinde her üç papayı da görevden almış ve 1417 yılında **V. Martin**'i Papa olarak seçince de ihtilaf son bulmuştu⁷².

Orta Çağ, Kilise için altın çağdır. Kilise, kendi inançlarını toplumda egemen kılmak gayesiyle halk üzerinde baskı kurmuş ve bilimsel çalışmaları yasaklayarak işe başlamıştı. Eski filozoflardan ve Hristiyan kelim bilgincilerinden kalma fikirler, inanç esaslarından sayılarak kutsal sayıldı. Kilisenin düşüncelerine karşı çıkanların dinden çıkacağı ilan edilerek insanlar şiddetle cezalandırıldı ve Hristiyan toplumundan da uzaklaştırıldılar⁷³.

⁶⁶ Tevfiki, s. 180.

⁶⁷ Tevfiki, s. 216.

⁶⁸ Aydın, s. 127-128; Tevfiki, s. 216.

⁶⁹ Aydın, s. 137.

⁷⁰ Aydın, s. 129.

⁷¹ Hulase-yi İlahiyat 2/2, 11. Konu, 3. Makale'den naklen. Bak. Tevfiki, s. 282.

⁷² Tevfiki, s. 184.

⁷³ Mutahhari, Materyalizme Eğilim Nedenleri, terc. Kasım Seyyidoğlu, İstanbul 1991, s. 42-43.

Engizisyon adında mahkemeler kuruldu. *Will Durant*, bu mahkemeler tarafından 1480'den 1488'e kadar geçen sekiz yıllık süre içerisinde 96.500 civarında ölüm cezasına hükmedildiğini söyler. 1808 tarihine kadar ise ateşte yakılan 40.000 civarındaki insanla birlikte lme mahkûm edilenlerin sayısının 300.000'e yaklaştığını ifade eder. Kilise/Papalık, Hristiyan dünyasını bu Şekilde hakimiyeti altına almıştı. Hidayet ve sevgi merkezli olması gereken din, bu hale sokulmuştu. Tanrı ve din kavramları Avrupa'da katılık ve baskıdan başka bir anlam ifade etmiyordu⁷⁴.

Orta ağ'da Tanrı ve din konusunda söz söyleme hakkının bu Şekilde papazların eline dřmesi⁷⁵, kiliseleri karşı konulamaz bir güç haline getirmişti. İncillerin sayısında kilise tarafından kısıtlamaya gidilmiş, böylece düşünce ve inançlar tamamıyla kilisenin kontrolüne gemiřti⁷⁶.

Orta ağ'daki mutlak hakimiyetten sonra 16'ncı yüzyıl, Kilise için pek parlak bir dönem olmayacaktır. Tarihte "**Reform Hareketleri**" olarak bilinen ayaklanmalar, Papaların siyasi kudretlerine büyük bir darbe indirmiştir. Ayaklanmaların en meşhuru da 1517 yılında *Katolik Kilisesi'ne* savaş açıp başarılı olmuş olan Alman teolog "**Martin Luther** (1483-1546)" tarafından başlatılmıştı. Luther ve "**Jean Calvin**"in başlattığı *Reform Hareketleri* sonucunda, Hristiyanlığın nc ana mezhebi olarak kabul edilecek olan "**Protestanlık**" tezahür edecektir.

En nihaye bu hareketler, kiliselerin siyasi ve toplumsal iktidarlarını zayıflatmış ve halkı kilisenin pençesinden çekip almıştı. Yıllarca süren durgunluktan sonra Papalığın siyasi gücü 18'inci yüzyılın sonlarında azalmaya doğru yüz tutmuştu. Fransa ve İtalya'da Papalığın sarayları ve mülklere el konulmuş, 1806 yılında da Papanın siyasi liderliğine son verilmiřti⁷⁷.

Her Őeye rağmen Papalığa karşı kat'i olarak muzaffer olmak mümkün olmamıştı. 1870 yılında çıkarılan bir kanunla İtalya hükümeti, Papalığın saraylarını geri verdi ve bazı siyasi hakların da Papalığa avdet edilmesine razı oldu. Buna rağmen Papa, bu kanunu kabul etmedi ve bu durum Vatikan ile İtalya devleti arasındaki ilişkilerin 60 yıl boyunca kesilmesine yol açtı. Sonunda Vatikan ile İtalya arasında 11 Őubat 1929'da imzalanan "**Latran Antlaşması**" ile Papa hkmetinin Vatikan'da sınırlandırılması kayıt altına alındı. Böylelikle "**Dinin siyasetten ayrılması**"⁷⁸ mes'elesi, Avrupa'da resmiyet kazanmış oldu. Nisan 1984'de de *Latran Antlaşması'nın* yerini almak üzere Vatikan ile İtalya arasında yeni bir antlaşma imzalanmıştır.⁷⁹

7. Hristiyan Mezhepler (Kiliseler)

Yukarıda izah olunduğu üzere, Pavlus, Hz. İsa'nın havarilerinin yolundan ayrılarak Hristiyanlığı tahrif eden çalışmalar içerisine girmiş ve kendisine bağlı müstakil bir cemaat oluşturmuştu. Pavlus'un İsa'nın dininin safiyetini bozan çalışmaları, bu dinin müntesiplerinin

⁷⁴ Mutahhari, s. 43-46.

⁷⁵ Mutahhari, s. 33.

⁷⁶ Allame Tabatabâi-Henri Corbin, Söyleşiler, İstanbul 2012, s. 155.

⁷⁷ Tefiki, s. 185.

⁷⁸ Kilisenin asırlarca süren baskıya dayalı iktidarının meydana getirdiği olumsuz neticeler, "Dinin siyasetten ayrılması" mes'elesini doğurmuştur ki Avrupa için bu anlaşılır ve açıklanabilir bir durumdur. Oysa Avrupa'nın Orta ağ karanlığına mahkûm olduğu bu dönemlerde İslam dini sayesinde Osmanlı İmparatorluğu dünyanın en büyük gücü haline gelmişti. Haliyle Osmanlı'nın mirasını yeni devralmış olan Türkiye'de, dinin henüz hiçbir Şekilde sorun teşkil etmediği bir zamanda mes'elenin Avrupa'dan bile önce bir sorun olarak ele alınması Őařırtıcıdır. Nihayet "dinin devlet işlerinden ayrıştırılması" projesi, Halifeliğin kaldırılması (3 Mart 1924) ile hayata geirilmis ve 1937'de "Laiklik" ilkesinin kabul ile de başarılı olunmuştur.

⁷⁹ Tefiki, s. 186.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

ikiye bölünmesine yol açmıştı ki bu, Hristiyanlıkta mezheplerin teşekkülünün ilk belirtileri sayılmaktadır.

1054 yılında ise Doğu ve Batı Kiliselerinin birbirinden tamamen kopmasıyla Hristiyanlık dini, *Ortodoks Kilisesi* ve *Katolik Kilisesi* olmak üzere ikiye mukasem olmuştu. Akabinde 16. yüzyılın başlarında meydana gelen *Reform Hareketleri* sonucunda da *Protestanlık* teşekkül olunmuş ve Hristiyanlık, üç ana mezhebe bölünmüştür. Belirtmek lazım ki Hristiyanlıkta *mezhep* ile *kilise* kavramları aynı manada kullanılmaktadır.

a. Roma Katolik Kilisesi

Katolik fırkasının geçmişi havariler dönemine kadar uzanmaktadır. Katolikler teolojik olarak kendilerini “**Petrus**”a dayandırmaktadırlar. Zira Papalar kendilerini, Hazret-i İsa’nın vekili olan ve ilk papa kabul ettikleri Aziz Petrus’un halefleri olarak görürler. Roma Kilisesi’nin temeli Petrus tarafından atılmıştı ve Pavlus da bir süre orada öğretmenlik yapmıştı. Bu sebeple de Roma Kilisesi, kendini diğer kiliselerden üstün görmekteydi. Ortodokslarda, her merkezin başpiskoposu “**Patrik**” olarak anılırken, Katolik Kilisesinin başpiskoposu ta’zim amacıyla “**Papa**” olarak adlandırılmıştır. Roma Kilisesi, *Patrik* sıfatını kabul etmemiş ve *Papa* unvanını da bir imtiyaz olarak kabul etmişlerdir.⁸⁰

Papa, dünyadaki bütün Katoliklerin ruhani lideri olup, aynı zamanda **Vatikan Devleti**’nin de başkanıdır. Vatikan’da bulunan ve “**Papalık Devleti**” olarak da tanımlanabilecek Papalık makamı, 1870 senesinde **Birleşmiş İtalya**’nın kuruluşu sırasında ortadan kaldırılmış; 1926 yılında ise **Mussolini** tarafından tekrar ihya edilmiştir.⁸¹

Katolik Mezhebi, Hristiyan dünyasının en büyük ve en köklü mezhebidir. Katolikler, Kilise’nin, *Kutsal Ruh* tarafından yönlendirildiğine ve ebedi kurtuluşun ancak Kilise ile mümkün olduğuna inanmaktadırlar. İncil’in tefsirinin sadece Kilise tarafından yapılabileceğini savunan Katolik Kilisesi, Papayı da yanılmaz bir otorite olarak ilan etmiştir.

Söylemek lazım gelirse, Papalık makamının bir süresi de bulunmamakta ve Papa seçilen⁸² kardinal, ömür boyu görevini icra etmektedir. Yaklaşık olarak 1000 yıldır papalar, bir gelenek olarak, seçildikten sonra isimlerini değiştirmektedirler. Anılan sürede 23 papa adını “*Jean*”; 6 papa da “*Paul*” olarak değiştirmiştir. 1978 yılında papalık makamına seçilen Polonyalı kardinal “**Karol Wojtyła** (d. 1920- ö. 2005)” da kendinden önceki üç papaya hürmet amacıyla adını **II. Jean Paul** olarak değiştirmiştir. Katolik Kilisesi’nin en aktif papalarından biri olan **II. Jean Paul**, İtalyalı olmayan ilk papa idi. (1522 yılından itibaren bu mevkiye İtalya kökenli olanlar seçilmekteydi)⁸³.

Hazret-i İsa’nın varisi olarak görülen Aziz Petrus, “*İlk Papa*” olarak kabul edilmektedir. Vatikan tarafından yayımlanan “Papalık Yıllıkları” na göre, son papa olan Arjantinli “**Papa I. Franciscus**”, 266’ncı papadır.

⁸⁰ Tefiki, s. 217.

⁸¹ İkinci, s. 80.

⁸² “Papa öldükten sonra kardinal olarak adlandırılan seçkin piskoposlar sonraki papayı seçmek için Vatikan’da toplanırlar. Papanın seçimi için gereken oy sağlandığında oy kâğıtlarını samanla birlikte yakarlar. Beyaz dumanı özel bir bacadan dışarı vererek insanların yeni papanın seçildiğini anlamalarını sağlarlar. Kardinallerden biri balkona çıkar ve Latince olarak şu cümleyi söyler: “Habemus Papam/Bizim Papamız var.” Daha sonra yeni seçilen papayı tanıtır. Ardından yeni papa gelir ve halka el sallar. Ancak seçim için gereken oy elde edilmezse seçim kâğıtlarını otla birlikte yakarlar ve gri dumanı dışarı vererek habercilerin ve halkın yeni papanın seçilmediğini ve görüşmelerin devam ettiğini anlamalarını sağlarlar.” Bak. Tefiki, s. 181.

⁸³ Tefiki, s. 181.

Söylemek lazım gelirse, Hristiyanlığın ruhani önderlerinin kendilerine “**Peder** (baba)” unvanını bahşetmeleri, Hazret-i İsa Aleyhisselam’ın öğretilerine mugayirdir.⁸⁴

Katolikler ekseriyetle, İtalya, Almanya (Protestan- Katolik), Amerika (Katolik-Protestan), Avusturya, Belçika, Fransa, Hırvatistan, Hollanda (Katolik-Protestan), İspanya, İsviçre, Macaristan, Polonya, Portekiz, Romanya gibi ülkelerde toplanmışlardır.

b. Ortodoks Kilisesi

Menşei yaklaşık 1000 yıl öncesine dayanan Ortodoks fırkası, dine dâir nazariyelerini **Yuhanna**’ya isnad ederler. Ortodokslar, inanç yönünden Katolikler’den çok farklı olmasalar da Katoliklerin liderliğini kabul etmezler ve papanın birkaç dini liderden sadece biri olduğunu savunurlar.⁸⁵

Papayı sadece *Roma Patriği* olarak gören Doğu Kiliseleri, 1054 yılında papalık ile ilişkisini kesmiş ve *Ortodoks Mezhebi* olarak tebeyün etmişti. Böylece Papa, doğal olarak sadece Katolikliğe intisab edenlerin önderi olarak kalırken, İstanbul’daki Patrik ise Ortodoksların ruhani lideri olarak kabul edilmişti. Daha sonra, önce Moskova Patriği, ardından da diğer patrikler bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir.⁸⁶

Ortodokslar, Papanın, Hz. İsa’nın vekili olduğu düşüncesine karşıdırlar. İnsan olduğu için de Papayı, yanılmaz bir otorite olarak kabul etmezler. Patriklerin ve piskoposların evlenmesi yasaktır ki bu, derece olarak daha altta bulunan papazlar için geçerli değildir. Papazlar, evlenebilir.

Ortodokslarda *leş yemek* yasaktır. Papazlar ancak bir defa evlenebilirler ki eşleri ölünce de bir daha evlenemezler. Papazların *domuz eti* yemesi de haramdır. Ruslar, Bulgarlar, Makedonlar, Sırpalar, Yunanlılar ve Arnavutların bir kısmı, dünyadaki belli başlı Ortodoks ülkelerdir.⁸⁷

Son yıllarda Roma Kilisesi ile İstanbul Kilisesi’nin, Hristiyan birliğini sağlama yönünde birtakım çalışmalar içerisine girdikleri görülmektedir⁸⁸. Mesela, *Papa VI. Paul*, Patrik **Athenagoras**’u ve daha sonra da *Papa II. Jean Paul*, 1979’da İstanbul’da, Fener Rum Patriği **Dimitrios**’u ziyaret etmişlerdir. Bu patrikler de akabinde, Roma’da bulunan Vatikan’a gitmişlerdir. Benzer şekilde bu iki kilise, dinde birliği sağlamak amacıyla ayrıca teşkilatlar kurmuşlardır⁸⁹. Belirtmek gerekir ki 1964 senesinde *Papa VI. Paul* ile dönemin Fener Rum Patriği *Athenagoras*, kiliselerin daha önceden birbirini aforoz eden kararlarını karşılıklı olarak kaldırmışlardır.

c. Protestan Kilisesi

Martin Luther’in 1517 yılında başlattığı Reform hareketi karşısında Papalık, şiddetli sarsıntılar geçirmiştir. Aslında Luther’in isyan hareketinin temel hedefi, yeni bir Hristiyanlık mezhebi yaratma mücadelesine matuf olmaktan ziyade, Katolik Kilisesi’ni ıslah etmektir. Zira

---

⁸⁴ Tefiki, s. 180.

⁸⁵ Tefiki, s. 219.

⁸⁶ İkinci, s. 83.

⁸⁷ İkinci, s. 83-84.

⁸⁸ Aydın, s. 133.

⁸⁹ Tefiki, s. 217.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

Luther, Roma Kilisesi'nin yolsuzluklarını ortaya çıkarmak, gerçek Hristiyanlıktan sapışı ortaya koymak istiyordu.⁹⁰

Martin Luther'in Papaya karşı başlattığı isyan sırasında Almanya ve İsviçre'de reformist düşünceler etrafında bazı kiliseler kurulmuştu. Papa tarafından Luther hakkında aforoz kararı çıkmış ve bazı Alman prensler de bunu protesto etmişlerdi. Yapılan bu protestolar dolayısıyla da bu kiliseler, *Protestan* ismiyle anıldılar.⁹¹

Protestanlar, dini cemaati yönlendirme bakımından herhangi bir rehberliği kabul etmezler. Bu yüzden, Katoliklerde ve Ortodokslarda olduğu üzere Protestanlıkta, *ruhanî liderler yoktur*. Diğer Hristiyan mezheplerin aksine, rahiplerin evlenmesine müsaade edilmektedir. Protestanlıkta, Meryem Ana'ya ve Azizlere dua etme geleneği de bulunmamaktadır.

Protestanlar diğer fırkaların pek çok inancını reddetmekte ve bir çeşit arınmış Hristiyanlığı kabul etmektedirler. Bunun yanı sıra Hristiyanlığın *teslis* ve *feda* gibi akıl dışı birçok inancı, Protestanlarda da mevcuttur.⁹² Protestanlarda *vaftiz* ve *komünyon* dışında "*günah çıkartma*" gibi bazı ayinler de kabul edilmemektedir.⁹³

"**Protestan**" sözcüğü Latince'den gelme, Fransızca bir kelimedir. Anlamı da "**İtiraz eden**" demektir.⁹⁴

Protestanlar da kendi içinde birkaç gruba ayrılmışlardır. "**Luteryen Protestanlar**", İskandinav ülkeleri ve Almanya'da çoğunlukta dırlar ve kendilerine "**Evangelik** (İncil'e tabi)" derler. "**Calvinist Protestanlar**" ise umumiyetle İsviçre, Orta Avrupa ve deniz aşırı ülkelerde yaşarlar. *Calvinistler*, kumarı, dans tarzı eğlenceleri, din dışı müziği ve kadınların süslenmesini yasakladıklarından fazla bir taraftar kitlesi bulamamışlardır.⁹⁵

Almanya (Protestan-Katolik), Amerika (Katolik-Protestan), Danimarka, Hollanda (Protestan-Katolik), Güney Afrika, İsveç, İzlanda ve Norveç başlıca bilinen Protestan ülkelerdir.

Katolikliğe en yakın olan bir kilise vardır ki adı "**Anglikan Kilisesi**"dir. Papa, İngiltere Kralı VIII. Henry'in boşanmasına izin vermemiş, Henry de Papalığa karşı bu kiliseyi kurmuştu. Bir de müstakil bir din hüviyetinde zuhur eden "**Moon Tarikatı**" vardır ki o, bütün dinleri Hristiyanlık çatısı altında birleştirme gayesindeydi.⁹⁶

Moon Tarikatı, daha genç yaşında kendisine vahiy geldiğini iddia eden **Sun Myung Moon** adındaki Kuzey Koreli bir kişi tarafından kurulmuştur. Moon, 1954'de Güney Kore'nin başkenti Seul'de, bütün dinleri Hristiyanlık etrafında birleştirmek amacıyla "Birleşik Kilise"yi kurmuştur. Moon Tarikatı, 1959'da Amerika Birleşik Devletleri'ne taşınmış, Protestanlar tarafından dışlanmasına rağmen esas gelişimini orda göstermiştir.

Toplu evlilik törenleri yapmakla tanınan ve Anti-Komünist bir yapıda olan tarikat, Komünizm'in çöküşünden sonra yönünü İslam'a çevirmiş ve Müslümanları da mezkûr birleşmeye dahil etmeye gayret etmiştir. Moon, faaliyet sahasını *Avrupa* ve *Orta Doğu*'ya da taşımış ve bu doğrultuda 80'li yıllarda Türkiye'de, ABD destekli düzenlediği konferanslarla tanınmıştır. Bu konferanslara kamuoyu tarafından bilinen pek çok siyasetçi ve ilahiyatçının da katıldığı bilinmektedir.

⁹⁰ Aydın, s. 130.

⁹¹ İkinci, s. 84.

⁹² Tefiki, s. 219.

⁹³ İkinci, s. 84.

⁹⁴ Tefiki, s. 219.

⁹⁵ İkinci, s. 84.

⁹⁶ İkinci, s. 84-86.

8. Hristiyan Ceza Hukuku

İncilin tahrifi, Batı Kilisesi'nin teşekkül ettiği konseyler tarafından itikad ve hükümler yönünden olmak üzere iki noktada icra olunmuştu. **İtikadi yönden**, "*Teslis inancı (üçleme)*"⁹⁷ kabul edildi. **Hükümler yönünden** de (evlenme ve boşanma haricinde) Allah'ın hükümleri yok sayıldı. Böylece Allah'ın İsa'ya indirdiği İncil, tamamıyla tahrif edildi⁹⁸. Hazret-i İsa'nın göğe yükseltilmesi ve orijinal İncil'in ortadan kaldırılmasından sonra Hristiyanlık dini, Yunan felsefesi tesirine girmiş, pek çok *Pagan* ve *Putperest* adetler bu dinin ibadetlerine karışmış, ameli esaslar ise Roma hukuku referans alınarak düzenlenmişti⁹⁹.

Kur'an-ı Kerim Teslis'i şöyle reddeder:

"Ey Kitab ehli! Dininizde sınırları aşmayın ve Allah hakkında ancak hakkı söyleyin... Şu hâlde, Allah'a ve peygamberlerine iman edin, "(Allah) üçtür" demeyin. Kendi iyiliğiniz için buna son verin. Allah ancak bir tek İlahtır. O, çocuk sahibi olmaktan uzaktır. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey onundur. Vekil olarak Allah yeter."¹⁰⁰

Hristiyanlık, Tevrat'ı mukaddes bir kitap olarak kabul etmekle¹⁰¹ birlikte, hukuka taalluk eden mes'elelerde Musevilikten çok farklıdır. İncil, umumiyetle ahlaka dair hükümleri **teyid** ve **taknin** (kanun koyma) ile iktifa etmiştir. Zira incil, kendisinden önceki kanunları değiştirmeye gayretine girişmemiştir.¹⁰²

Nişancızade'den nakledildiğine göre, İncil'de şer'i hükümlerin sayısı pek azdı. Ameli yönüyle de Hristiyanlık, Hz. Musa'nın şeriatını teyid edici mahiyetteydi. Hristiyanlar, Yahudiler gibi sert mizaçlı olmadıklarından, şeraitleri de hafif idi ve ruhsatlarla yüklüdü.¹⁰³

Bedahetle söylemek icab ederse, hakikatte, İsa Aleyhisselam'ın şeriatı hakkında pek sağlam bir bilgi mevcut değildir. Bugün eldeki İncil'de hukuk ve ibadete taalluk hükümler pek azdır. Kabul etmek gerekir ki Hazret-i İsa Aleyhisselam'ın da kendisine mahsus bir hukuk sistemi muhakkak vardı. Fakat birçok sebepten ötürü bu bilgiler günümüze vasıl olmamıştır. O devirde Hazret-i İsa'ya inanan Havarilerin ve diğer mü'minlerin zayıf eğitilmiş kişilerden oluşmaları, Roma İmparatorluğu ile Yahudilerin baskıları, bilhassa **Pavlus**'un icraatları, bu sebeplerin en önemlileridir.¹⁰⁴

Hristiyanlıkta, bekârlar arasındaki gayrimeşru ilişki, *günah* ama *ceza icab etmeyen* bir fiildir. Buna mukabil, "**zina suçu**"nun vukuu, faillerden en azından birinin evli olması şartına bağlıdır. Şu durumda dahi cezalandırma söz konusu olmamakta; taraflara sadece boşanmak için talep

⁹⁷ Hristiyan teolojisinde Allah'ın "Baba", "Oğul" ve "Kutsal Ruh" üçlüsünden oluştuğunu ileri süren doktrin. Teori, "Uluhiyetin Allah, Meryem ve İsa'nın arasında ortak olduğu" üzerine bina edilmiştir.

⁹⁸ Muhammed Kutub, İslam İnancı, İstanbul 2006, s. 177-178.

⁹⁹ İkinci, s. 67.

¹⁰⁰ Nisa 3/171.

¹⁰¹ Yahudilik dini, nübüvvetin Hazreti Musa'yla nihayete erdiğine ve onun vefatından sonra Hazreti İsa ile Hazreti Muhammed' in peygamberliğini kabul etmediğinden kul ile Allah arasındaki ilişkinin de Hazreti Musa'dan sonra son bulduğuna itikad etmektedir. Aynı şekilde Hristiyanlık da Hazreti İsa'nın göğe yükselişinden sonra mezkûr ilişkinin sona erdiğine inanmaktadır. Bak. Tabatabai-Corbin, s. 11; Bugün Hristiyanların kabul ettiği Kitab-ı Mukaddes, Ahd-i Atik/Eski Ahid (Tevrat ve buna mülhak kitaplar) ve Ahd-i Cedid/ Yeni Ahid (Kilise tarafından kabul edilen dört İncil ve buna mülhak kitaplar) olmak üzere iki kısımdan müteşekkildir. Hristiyanlar iki kitabı da kabul ederken, Yahudiler Kitab-ı Mukaddes' in ikinci kısmını (İncili) kabul etmezler. Bak. İkinci, s. 16-17.

¹⁰² Hayreddin Karaman, Mukayeseli İslam Hukuku, İstanbul, c. 1, 2013, s. 33.

¹⁰³ İkinci, s. 72.

¹⁰⁴ İkinci, s. 72-73.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

hakkı tanınmaktadır. Bununla birlikte, zina eden kadının kocası, karısıyla gayrimeşru münasebette bulunan adamdan tazminat dahi isteyebilir¹⁰⁵.

Yahudilikte olduğu gibi Hristiyanlıkta da “*şarap içmek*”, cezalandırılan bir fiil değildir, *helaldir*. Buna mukabil çok miktarda şarap içmenin sonucunda sarhoşluk oluşursa bu, haram ve uygunsuz sayılmaktadır.¹⁰⁶

Mesela, *Pavlus*, öğrencisi *Timoteyus*’a yazdığı birinci mektubunda, şu ifadeleri kullanmıştır:

“*Artık sadece su içmekten vazgeç; miden ve sık sık baş gösteren rahatsızlıkların için biraz da şarap iç.*”¹⁰⁷

Günümüz İncil’inde, “*insan öldürme*” ve “*yaralama*” suçlarına karşılık gelmek üzere, *Kıyas cezasının* uygulanmasına dönük, mutlak bir hükmün varlığına rastlanılmamaktadır. Bundan hareketle Hristiyanların, mezkûr suçlara karşılık olarak *bağışlama* ve *diyet* ödeme eğilimine sahip oldukları görülmektedir.¹⁰⁸

Hristiyanlar, Hazret-i İsa’nın;

“*Göze göz, dişe diş dendiğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki kötüye karşı direnmeyin. Sağ yanağınıza bir tokat atana öbür yanağınızı da çevirin*”¹⁰⁹ beyanını ileri sürerek, benzer bir neticeye varmışlardır.

Hazret-i İsa’nın, Tevrat’ın *Kıyas*’a işaret eden ahkâmına atıf yapan beyanı, Hristiyanlar tarafından her ne kadar İncil’de *Kıyas*’ın bulunmadığı savının ileri sürülmesine yol açmış olsa da hakikatte bu, doğru değildir. Zira, ifade edildiği gibi İsa Peygamberin şeriatı hakkında pek çok sebep cihetiyle, detaylı bilgiye vakıf olunamamıştır. Ayrıca Hazret-i İsa Aleyhisselam’ın *Kıyas*’a mukabil affetmeyi buyurması¹¹⁰, ancak onun üstün hikmetinin, ahlaki anlayış ve kavrayışının bir gereği kabul edilebilir.

Çelişkilerle yüklü elimizdeki İncil’in, Allah tarafından Hazret-i İsa Mesih’e nazil olunan orijinal İncil olmadığı bilindiğine göre, şu durumda, Hazret-i İsa Aleyhisselam’a atfedilen sözlerin hakikatte söylenmiş olduğu da kuşkuludur. Aksi halin varlığı kabul edilse dahi, mezkûr sözler, birer hukuki kaide olarak değil; ancak ve ancak nasihat bazında söylenmiş olabilir¹¹¹.

Bundan başka, *Kıyas*’ın “*af*” veya başka sebeplerle düşmesi halleri İslâm şeriatında nass ile sabittir. *Kıyas* hakkından feragat etmenin (*suçluyu affetmenin*), günahlara kefaret olacağı ve *Kıyas*’ı tatbik etme arzusundan daha efdal olduğu, Kur’an-ı Kerim’de zaten sarahaten vurgulanmaktadır¹¹².

¹⁰⁵ Mevdudi, s. 940.

¹⁰⁶ Tefiki, s. 309.

¹⁰⁷ Pavlus’un Mektupları, Timoteos’a Birinci Mektup 5/23.

¹⁰⁸ Tabatabâî, Allame Muhammed Hüseyin, El-Mizan Fi Tefsir’il-Kur’an, terc. Vahdettin İnce – Salih Uçan, Kevser Yayınları, İstanbul, 2012, c. 1, s. 633.

¹⁰⁹ “Matta 5/38–39.

¹¹⁰ Yahudiler, zina ederken tutulmuş bir kadını sınamak gayesiyle- Hz. Musa’nın bu fiillere Recm cezası tatbik ettiğinden hareketle- İsa Peygamberin huzuruna getirmişler ve ne diyeceğini sual etmişlerdi. Hz. İsa, “İçinizde günahsız olan önce taş atsin” deyince de kadını Recm etmekten ictinab etmişlerdi. Hz. İsa Mesih de “Ben de sana hükmetmem, git, bundan sonra da günah işleme” diyerek kadını bırakmıştı. Bak. Mevdudi, s. 941; Bak. Ekinci, s. 127.

¹¹¹ Abdülkerim Ünalın, İslam Ceza Hukukunda Kıyas ve Kıyas Felsefesi, Diyarbakır 1999, s. 30.

¹¹² “Kıyas” mebhasinde tafsilatlı olarak izah edilmiştir.

Ayrıca, eğer affin varlığı, Kısas'ın yokluğunun tek başına delili ise şu hâlde Kur'an-ı Kerim'de, kendisinde hayat bulunan Kısas ahkâmının yer alıyor olmasının yanında, **af** ile ilgili herhangi bir düzenleme yapılmamış olması lazım gelirdi ki bu, doğru değildir. Bunun yanında, **“af”** ile **“Kısas”**, dilbilimsel manada birbirine zıt iki kavram mıdır ki birinin varlığı, diğerinin yokluğunu icab ettirsin. Akıl ve mantık da bize bunun böyle olmadığını emreder. Bundan mütevellit, Hazret-i İsa Aleyhisselam'ın mezkûr sözlerinden yola çıkarak, Hristiyanlıkta Kısas müessesesinin bulunmadığını ileri sürmek, akıl, mantık ve hakikatle örtüşmemektedir.

Nitekim Kur'an-ı Kerim, İsa Peygamber'in Tevrat'ı tasdik etmek üzere gönderildiğini buyurmaktadır¹¹³. Bilhassa, **“Kısas'ta Hayat Vardır”**¹¹⁴ ayeti, Kısas hükmünün her dönem için hayati fonksiyon taşıdığını işaret etmekte ve İlahi mesajın taşıyıcısı bir kaynak olan hakiki İncil'in ahkâmının da bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiğini açıklığa kavuşturmaktadır.

Zamanın ve mekânın değiştirmeyeceği bir hakikat vardır ki o da *hayatın değeridir*. İlahi şeriat için insan hayatının çok önemli ve değerli oluşu, bütün zaman ve mekânları ihata etmektedir.¹¹⁵

İncil'in indirildiği devir ve coğrafyadaki toplumda da hayatın değeri, *zamana ve mekâna* karşı önemini yitirmeyeceğine göre, tüm zaman ve mekanlarda *insanlığa hayat veren Kısas'ın*, Hazret-i İsa'nın toplumundan ari tutulmasının akıl ve mantık çerçevesinde bir izahı yapılamaz.

Mezkûr konunun Kur'an'da kâfi derecede detaylandırılmış olması bakımından **Maide Suresi'**nin 44'üncü, 46'ncı, 47'nci ve 48'inci ayetleri tetkik edildiğinde; işin hakikatinin iyice aydınlatılmış olduğu görülecektir:

“İçinde hidayet ve nûr bulunan Tevrat'ı, elbette biz indirdik...”¹¹⁶

“O peygamberlerin ardından, yanlarındaki Tevrat'ı doğrulamayı olarak Meryem oğlu İsa'yı gönderdik ve ona içinde hidayet ve nur olan, kendinden önceki Tevrat'ı tasdik eden... İncil'i verdik.”¹¹⁷

Ayetin akışı, Hazret-i İsa'nın geçmiş peygamberlerin izinde olmakla beraber, kendisinden önce Hazret-i Musa'ya gönderilen Tevrat'ı doğrulamak üzere, müstakil bir şeriat ile bir resul olarak, insanlara gönderildiğini göstermektedir. Mezkûr ayet ile

“İncil ehli de Allah'ın ona indirdikleriyle hükmetsinler...”¹¹⁸

ayeti birlikte mütalaa edildiğinde, İncil'in Tevrat'ı bir taraftan tasdik ederken diğer taraftan da neshetmiş, hükmünü iptal etmiş olduğu sarih olarak görülmektedir.

Konuya taalluk eden bu son ayet ise İlahi iradedeki devamlılığın güçlü ve müspet bir delilidir:

“Sana da (ey Muhammed) geçmiş kitapları tasdik eden ve onları kollayıp koruyan Kitab (Kur'ân)'ı hak ile indirdik...”¹¹⁹

¹¹³ Ali İmran 3/50: “Önümdeki Tevrat'ı doğrulamayı olarak ve size haram kılınan bazı şeyleri helal kılmak için (geldim) ve Rabbiniz tarafından size bir mucize getirdim. Artık Allah'tan korkun da bana uyun”.

¹¹⁴ Bakara 2/ 179.

¹¹⁵ Muhammed Hüseyin Fadlullah, Min Vahyi'l Kur'an, Akademi Yayınları, İstanbul 1990, c. 3, 30. Ders.

¹¹⁶ Maide 5/44.

¹¹⁷ Maide 5/46.

¹¹⁸ Maide 5/47.

¹¹⁹ Maide 5/48.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

Ayetin izahına göre, “Allah Teala, Kur'an-ı Kerim'i, kendinden önce gönderilen *İncil*, *Tevrat*, *Zebur* gibi hak kitapları doğrulayan bir kitap olarak ve onları muhafaza eden, denetleyen [ve] onların hak kitap olduklarına şahit olan bir kitap olarak vasıflandırmıştır.”¹²⁰

Zikrolunan ayetler, Tevrat'ın İncil; Tevrat ve İncil'in de Kur'an tarafından tasdik edici olarak peygamberler vasıtasıyla insanlara gönderildiğini açıkça tebeyyün ediyor. Şu hâlde, Hz. Musa'yı Hz. İsa; Hz. Musa ile Hz. İsa'yı da Hz. Muhammed (*Sallallahu Aleyhi ve Alihi*) doğrulamak üzere, kendilerine has kılınan bir şeriat ile birer peygamber olarak kavimlere gönderilmişlerdir. Kitapların birbirini tasdik etmeleri, tasdik edilen kitabın önceki hak kitap olduğunun; tasdik eden kitabın da zaman itibariyle son hak kitap olduğunun delili durumundadır.

Hidayet, *öğüt* ve *nur* vasıflı kitaplar ile bu kitapların indiği Peygamberler arasında, İlahi irade kaynaklı kademeli ve tarihi bir bağın varlığı, kat'i olarak tezahür etmektedir. Tek kaynaktan beslendikleri, aynı gayeler için tahsis edildikleri de aşikârdır.

Evvel ahir, vahiy menşeli kitapların ve hikmet dolu sırlarla donatılan nebilerin açıklanan durumları, onların, birbirinin üzerine bina edile edile teessüs olunmuş muhkem ve mütekâmil büyük bir yapının parçaları olduklarını göstermektedir.

Sonuç

Allah'ın dini ve şeriatleri birdir, aralarında çelişki ve çatışma olması mümkün değildir. Buna mukabil, şeriatler arasında hülasalık ve mufassallık, mükemmellik ve ziyadeliğin bakımından farklılıklar bulunabilir. Maahaza, bu farklılıklar, insanlığın noksanlıktan kemale ve asırdan asra ilâhî mesajları kabul etme kabiliyetinde görülen tedricî gelişmeye bağlı olarak tezahür etmektedir.¹²¹

Binaenaleyh, *İncil*'den evvel *Tevrat*'ta ve *İncil*'den sonra da *Kur'an-ı Kerim*'de Kısas'ı emreden Hak Teâla'nın, *İncil* 'de Kısas'a dair hükümler tesis etmemiş olması pek mümkün görünmemektedir. Akıl ve mantığın bize emrettiği yol, bunun böyle olduğu istikametindedir.

Kaynaklar

Ali Kurani, Zuhur Asrı, terc. Saliha Kâmil ve diğerleri, Kevser Yayınları, İstanbul, 2016.

Aydın, Mehmet Akif “Batı ve Doğu Hristiyanlığına Tarihi Bir Bakış”, AÜİFD, Ankara, 1985, c. 27, s.

Ekinci, Ekrem Buğra, İslam Hukuku ve Önceki Şeriatler, Arı Sanat Yayınları, İstanbul, 2003. Güneç, Halil Günümüz Meselelerine Fetvalar, c. 1, İstanbul 2009.

Hüseyin Tefviki, Büyük Dinleri Tanımak (Aşîna-yi bâ Ediyân-i Bozorg), terc. Muhammed Karaduman, el-Mustafa Yayınları, İstanbul, 2013.

Karaman Hayreddin, Mukayeseli İslam Hukuku, İstanbul, c. 1, 2013.

Kutub Muhammed, İslam İnancı, İstanbul 2006.

Muhammed Hüseyin Fadlullah, Min Vahyi'l Kur'an, Akademi Yayınları, İstanbul 1990, c. 3, 30. Ders.

¹²⁰ Taberi Tefsiri, c. 3, s. 316.

¹²¹ Tabatabai, c. 8, s. 6.

Mutahhari, Materyalizme Eğilim Nedenleri, terc. Kasım Seyyidoğlu, İstanbul 1991.
Pavlus'un Mektupları, Timoteos'a Birinci Mektup 5/23.

Tabatabâi, Allame Muhammed Hüseyin, El-Mizan Fi Tefsir'il-Kur'an, terc. Vahdettin İnce – Salih Uçan, Kevser Yayınları, İstanbul, 2012, c. 1.

Tabatabâi-Henri Corbin, Söyleşiler, İstanbul 2012.

Taberi, Ebu Cafer Muhammed Bin Cerir'ut, Tarih-i Taberi, terc. M. Faruk Gürtunca, Sağlam Yayınevi, İstanbul, b.t.y. , c. 2.

Ünalın Abdülkerim, İslam Ceza Hukukunda Kısas ve Kısas Felsefesi, Diyarbakır 1999.

Kadim Çin Hukuku

*Abdullah Demir

Özet

Kadim Çin hukukunu ele aldığımız bu makalede kısa tarihi bilgi verildikten sonra eski Çin'in devlet yapısı ve hukuk sistemi incelenmiştir. Hukuk sistemi içerisinde kamu hukuku ve özel hukuk dalları hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çin; Çin devlet yapısı; Çin hukuku; Konfüçyüs

Old China Law

Abstract

The brief history of this article, which we deal with the Chinese law, was examined, and then the state structure and legal system of the former China was examined. Within the legal system, detailed information on public law and private law branches is given.

Keywords: China; Chinese state structure; Chinese law; Confucius

I. GİRİŞ

Çin Medeniyeti, günümüzden 5.500 yıl önce Neolitik çağ başlarında, Huang-Hu havzasındaki verimli topraklarda tarım ile uğraşan kabilelerle ortaya çıkmıştır. Çin medeniyetinin kurucusu durumunda olan Huang-Hu halkı, M.Ö. 1.500 yılına doğru bir tür yazı geliştirmeyi başardı. Oysa Sümerlerle Mısırlılar bu tarihten 1.000 yıl önce yazıya geçmiş bulunuyorlardı. Çinlilerin tarih sahnesine çıkmaları bu yazının bulunması ile olmuştur. Yazı ile birlikte tuncun kullanımı yaygınlaşmış, at evcilleştirilmiş ve savaş arabalarının yapımına geçilmiştir.¹

Entellektüel yaşam, Konfiçius, Mo-Dzı, Tao-Dzı gibi filozofların felsefi ve dini konulara ışık tutan çalışmaları ile ileri bir seviyeye ulaşmıştı. Soylu bir aileden gelen Konfüçyüs'ün (M.Ö. 551-479) öğretisi ahlaka dayanmaktaydı. En büyük erdem doğruluk, iyilik ve geleneklere saygıydı. Konfiçius determinist felsefeyi savunuyordu. Buna göre insanın kaderi çok önceden çizilmişti. Hiç bir şekilde değişemezdi ve değiştirilemezdi. Onun bu fikirleri öğrencileri tarafından ders olarak okutuluyor, devlet politikasını yönlendirmede oldukça etkili oluyordu.

---

*Prof.Dr., Uluslararası Sosyal Araştırmalar Merkezi (USAMER).

¹ İbrahim Erol Kozak, Genel Hukuk Tarihi, Ankara 2011, s. 522 vd.

Çou sülalesi feodal beylerin krallıklar halinde örgütlenmesinden sonra sarsıntıya uğradı ve son hükümdar M.Ö. 249 tarihinde genç kral Çeng'in lehine tahttan feragat etmek zorunda kaldı. İç barışı sağlayan Çeng, 25 yıl sürecek olan bir sefer başlatarak güçlü bir imparatorluk kurdu. Çe Huang-Diadi ile anılmaya başlandı. Yasalar ve yargılama usulleri düzene konularak, paranın yanı sıra, ağırlık ve uzunluk ölçülerinde de standartlaşmaya gidildi. İmparatorluğun her köşesi yollar ve kanallar ile birbirine bağlandı.

II. DEVLET SİSTEMİ

Çin devletini, birbiri ardınca iş başına gelen sülaleler yönetmişlerdi. İç karışıklıklar nedeniyle zayıflayan bir sülaleyi yıkarak devleti ele geçiren yeni sülalelerin ilk imparatorları feodal prenslere egemenliklerini kabul ettirme mücadelesi vermişlerdi. İlk sülaleler halkı için çalışırken daha sonrakiler sefahate düşmüş ve halktan uzaklaşmış ve merkezi otorite ülkede zayıflamıştı. Bundan istifade eden bir prens güçlenerek yeni bir sülale kurmuş ve hükümeti ele geçirmişti. Çin tarihi bu devr-i daimlerle sürüp gitmişti².

M.Ö. 3000 yıllarında Çin Türkistanında yabancıların etkisiyle ilk Çin devleti kurulmuştu. Bu devletin kaynağı, gelişmesi ve teşkilat yapısına dair kesin bir bilgi yoktur. Sahip olduğumuz bilgi sadece Çin efsanelerine dayanır. Bu efsanelere göre bu devlet otokratik krallık şeklinde yapılmıştı. Devlet, Kralların kötü yönetimi sebebiyle küçük beyliklere ayrılmıştı. Ancak merkezi hükümet zayıf da olsa varlığını devam ettirmişti³.

Çin'de feodal bir kesim de bulunmaktaydı. **Feodalite** M.Ö.1750' den 1125 yılına kadar iyice güçlenmiş Çin devletinin siyasi bütünlüğüne tehdit oluşturur hale gelmişti. İç kavgalar nedeniyle devletin siyasi yapısı gelişme gösterememişti. Devletin başındaki hükümdar hem din, hem de devlet işleriyle meşgul oluyordu. Hükümdara devlet işlerinde Danışma Meclisi (Hiaşang) yardımcı olmaktaydı. Ancak bu Meclis hükümdarın yetkilerini sınırlayamazdı. Kraldan sonra ikinci siyasi ve idari güç **King Çe'dir (başbakan)**. Çeşitli sahalarda da idari birimler oluşturulmuştu. Bir çok hanedan değişse de, irsi monarşik yapı devam etmiş, bu durum ise devletin siyasi birliğini engellemişti.

Hükümdar feodal prenslerin üstünde bir güç, devletin başı, halkın efendisi mukaddes şahıs, Gök'ün oğludur. Yeryüzünde Tanrının kendine verdiği gücü kullanmaktadır. Çin, tarih boyunca efsane hükümetler de denilen Shun, Shia, Shang, Chou, Han, Tang gibi hanedanlarca yönetilmişti. Bu hanedanların en büyük derdi feodal beyler ve Türk akınları olmuştu. Yüzyıllar

²Niyazi Akşit, Emin Oktay, Tarih, C. I, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1985, s. 32.

³R. Galip Okandan, Umumi Hukuk Tarihi Dersleri, İstanbul 1951, s. 21.

boyu Çin birliğini temine çalışan bu hanedanların en büyük engeli toplumsal dağınıklık, dış baskılar ve feodalite idi⁴.

Devletin siyasi yapısı

Ülke küçük beyliklere bölünmüştü. Beyliklerin başlarında prensler bulunmaktaydı ve bu prensler hükümdara bağlıydı. Merkezi hükümet teşkilatlanmasını gerçekleştirememişti. **Çeo hanedanlığı** döneminde bayındırlık, savunma, tarım işlerinden sorumlu idare kurulmuştu. Bunların başında **bakanlar** bulunmaktaydı. Yine bu dönemde idari ve cezai işlere bakan yargı organı (Sseu-K'ou) kurulmuştu. Bu dönemde merkez iyice zayıflamış, Çin 12 büyük beyliğe bölünmüştü. Bu 12 devletin altında 6000'den fazla küçük beylik vardı. **Tsin hanedanlığı** döneminde Çinin siyasi bütünlüğü azda olsa sağlanmıştı. Feodal imtiyazlar kaldırılmış, Çinin tamamına hükmeden merkezi, siyasi birliğe sahip, kuvvetli, askeri teşkilata sahip bir devlet kurulmuştu. Ancak bu hanedanlığın yıkılışıyla Türk hakimiyeti başlamıştı⁵.

Shang sülalesi döneminde (M.Ö.1050-247) devletin şekli derebeylik sisteminde devam ediyordu. Bu nedenle merkez zayıflarken, feodal beyler ise güç kazanmıştı. Aynı feodal yapılanma Chou devrinde de devam etmiştir⁶. Ancak **Chou hükümeti** zamanında **Konfüçyüs**'ün fikirlerinin topluma ve siyasete hakim olması sonucunda feodal beyliklerin yavaş yavaş ortadan kalktığı ve yerine merkezi hükümetin kurulduğu görülmektedir.⁷

Che sülalesi Çin coğrafyasında Türkler ve Tibetlilerle karışmış, ancak yabancıların tesiriyle Çinin feodal devlet kültürüyle hiç bir zaman kaynaşmamıştı. Bu dönemde ordunun yapısında değişiklik olmuş ve köylüler de dahil herkesin askerlik yapabileceği kabul edilmiş, böylelikle büyük ordular toplanmıştı. Bu ordular sayesinde Che sülalesi M.Ö. 221 yılında diğer derebeylikleri hakimiyeti altına almayı başarmıştır. Bundan sonra hükümetin en önemli işi diğer feodal beyleri, hükümdar sülalelerini ve önemli asilzadeleri başkente naklederek gözetim altına almak olmuştur. Che hanedanı kendi bölgelerinde başarıyla uyguladıkları idari yapılanmayı tüm Çine uygulamışlardır. Böylelikle ülke illere ve iller kazalara ayrılmıştı. İllerin başında mülki ve askeri vali tayin edilmişti. Kazaların başında da merkez tarafından tayin edilen memurlar bulunmaktaydı. Gerek bu memurları gerekse valileri doğrudan hükümdara bağlı olan bir **denetçi** denetlemekte idi. Bu dönemde bu üç yönetici arasında sık sık siyasi mücadelenin olduğu görülmektedir⁸.

⁴Ali Şeriatı, Medeniyet Tarihi I, Ankara1987, s. 190-197.

⁵Okandan, s. 23.

⁶Wolfram Eberhard, Çin Tarihi, Ankara 1995, s.33.

⁷ Kozak, s. 536 vd.

⁸Eberhard, s. 79.

Bu sistem hiç şüpheşiz onların zamanla feodal beylere dönüşmesini engellemişti. Çin tarihinde önemli bir gelişme olan bu uygulama dönemin hükümdarı **Shih-huang'ti**'nin ölümüyle yıkılmış ve tekrar eski sisteme dönülmüştü. Çin medeniyetinde eski dönemle orta dönem arasında Che hakimiyeti bir geçiş teşkil etmektedir. Onların diğer feodaller tarafından yıkılmasıyla iktidara diğer feodalleri bertaraf eden **Han sülalesi** (M.S. 25-220) gelmiştir. Bu dönem Çinin orta dönemini teşkil etmektedir. Bu dönemde Çinde ilk defa bugünkü anlamda devletle yapılanmasıyla karşılaşmak mümkündür. Ülkede birliği sağladıktan sonra bu savaşta kendisine yardım eden akrabalarına ve yüksek generallere beylikler verdi. Bu da ülkede tek bir devlet yapısının kurulmasına engel teşkil etti. Ülkenin bir kısmı yeni derebeylerinin elinde, diğer kısmı ise kaza ve illere ayrılarak doğrudan merkeze bağlı olarak yönetilmekte idi.

Tang sülalesi (MS. 618-906) döneminde de merkezde imparator bulunmakta ve imparator kendisine yardımcı olmak üzere üç yardımcı tayin etmekte idi. Ülke başkent idaresi ve taşra olmak üzere iki kısma ayrılmıştı. Ülke idaresini 9 bakan yerine getirmekte idi. Bu dönemde özel görevli sekreterler göreve atanmıştı. Savaş döneminde valiler aynı zamanda ordu yönetimini de üstlenmekte idiler. Bu dönemde **Budizm** devlet yönetiminde en etkin unsur haline gelmiş ve devletin resmi dini olarak ilan edilmişti. Yine bu dönemde Müslüman akınları ile İslamiyet ülkede yayılmaya başlamıřtı⁹.

III. HUKUK SİSTEMİ

Çin medeniyetinde hukuk, Çeu hadedanlığı döneminde felsefi ve ahlaki doktrinlerin yayılması ile gelişmişti. Bu dönemde filozoflar insanlara birlikte yaşama kurallarını öğretilmişler, halkın devlete ve devletin de halka karşı olan hak ve yükümlülüklerini belirlemişlerdi. Bu süreç beraberinde hukukun gelişimini getirmiřti¹⁰.

Çin filozoflarından Lao-Tse, Kong-tse, Meng-Tse vd. ahlaki ve felsefi fikirleriyle toplumun düzenlenmesi ve hukukun bu kuralların üzerinde kurulmasında etkili olmuşlardı. Her hakimiyet döneminde özellikle toprak, vergi, piyasaya yeni para sürme ile ilgili bir çok kanun çıkartılmıştı. Kanunların çıkartılma sebepleri halkı refaha erdirmek ve savaşlar nedeniyle boşalmış hazineyi doldurmaktı¹¹.

---

⁹Eberhard, s. 208.

¹⁰Okandan, s. 28.

¹¹Eberhard, s.102.

A. Çin'de Toplumsal Yapı ve Hukuki Durum

Çinde halk, sosyal, siyasi ve hukuki durumlarına göre asiller(Şe'ler), köylüler(Nong) ve köleler olmak üzere üç zümreye ayrılmıştı¹². Köylüler mülkiyetleri kendilerine ait olmayan arazi parçaları üzerinde geçici olarak yerleştirilmiş insanlardı. Bunlar arasında bunları birbirine bağlayacak dini, sosyal ve siyasi bir bağ bulunmamaktaydı. Şahsi özgürlüklerden mahrum olan köylüler üzerinde çalıştıkları toprağın sahibine bağlıydılar. Bunlar daha çok üzerinde çalıştıkları toprakların kiracısı durumundaydılar. Onlar bu toprakların bir kısmını kendileri için; bir kısmını toprak sahibi ve kendileri için; kalan kısmını ise tamamen toprak sahibi için ekmektedirler. Köylülerde ciddi bir aile yapısı bulunuyordu. Bu ailelerde atalara tapınmak önemli bir unsur sayılıyordu. Ancak köylülerin aile yapısı asillerin aile yapısına göre basit kurallardan oluşmaktaydı.¹³

Köylerin sosyal gelişim bakımından meydana getirdikleri ikinci ve son merhale, her yirmibeş ailenin bir araya gelerek kurdukları ve köy olarak adlandırılabilir topluluktu. Bu yapıyı oluşturan köylülerin en yaşlısı köyün lideri olurdu. Ancak bu köyler köylülerin sosyal, siyasi ve hukuki durumları bakımından hiç lehte bir sonuç meydana getirmemişti. Hatta köylüler arasında meydana gelen anlaşmazlıkları bile o köye bakan asilzadeler çözmekteydi. Bu köylerde köylüler en yaşlının başkanlığında yaşar ve yapacakları işleri düzene koyardı. Bunun ötesinde bir yetkileri bulunmazdı. Köylüler siyasi ve idari herhangi bir hakka sahip değildi. Bunlar hiçbir şekilde memuriyete giremez, resmi vazife alamazlardı. Devlet işleriyle ilgili olarak hiçbir işte görevlendirilmezlerdi.¹⁴

Asiller ise bir klanla ait olup, mukaddes ataya ibadet hakkına sahip kişilerden oluşmaktaydı. Asiller dahil oldukları klanın ismini taşırlar, mukaddes atalarına ibadet ederlerdi. Kasaba ve şehirlerde otururlar, resmi memurlukta bulunurlardı. Toprak sahibi olma hakkı sadece bunlarda vardı. Toprak miras yoluyla mirasçılara devredilmekte idi. Devletin idari ve siyasi teşkilatında yer alırlar ve devletin hukuki korumasına sahip olurlardı.

Kölelik Çin medeniyetinde farklı şekillerde yer alıyordu. İnsanlar, çocukların veya kendisinin satılması sonucunda köle statüsüne düşerlerdi. Kölelerin ihtiyaçları sahipleri tarafından karşılanırdı. Kölelere ceza verilebilirdi ancak kötü davranılamaz ve öldürülemezdi¹⁵.

B. Çinde Özel Hukuk

---

¹²Akşit, Oktay, s.32.

¹³ Kozak, s. 527 vd.

¹⁴ Kozak, s. 530 vd.

¹⁵Okandan, s.31.

Aile

Çin’de aile kan veya toprak esasına değil tapılan ortak bir ataya dayanmaktaydı. Ailenin başı baba idi. Ancak bu liderlik ona erkek olmasından dolayı değil ilerde kendisine tapılacak bir ata olmasından dolayı verilmişti. Ailede çocuklar anne-babalarına sevgi ve saygı göstermek zorundaydı. Çocuklar hangi yaşta olursa olsun özellikle babasına saygı göstermek ve atalarına ibadet etmekle yükümlüydü¹⁶. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyenler cezalandırılırdı. Mesela ana babasını aşağılayan çocuklar ölümle cezalandırılırdı. Babasını kasten öldüren bir evlad işkence yapılarak öldürülürdü.¹⁷

Baba öldüğünde, çocuk babasını gömmek, mezarını yaptırmak, muhafazasını sağlamak ve 3 sene yas tutmak zorunda idi. Aynı durum annenin ölümü halinde de sözkonusu idi. Aile içinde velayet hakkı, sınırsız bir otoriteye sahip olan babaya verilmişti. Babanın ölümüyle bu hak ailenin en büyük erkek çocuğuna geçerdi. Çocuklar ancak resmi bir memuriyet vazifesi almakla babasının vesayetinden çıkarlardı. Çocuklar 8 yaşına kadar serbest bırakılır, bundan sonra kız ve erkekler ayrılarak ahlaki ölçülere göre yetiştirilirdi. Ailede tüm otoriteye sahip olan baba, çocuklarını satabilirdi. Bunun için çocuğun rızası aranırđı. Eğer aile fakirlik içinde yaşıyorsa çocuğun rızası sorulmazdı. Ancak çocuğun eşi satılamazdı. Bu tür bir sözleşme hukuken geçersiz kabul edilirdi. Çocukların mallarının idaresi de yine babalarına ait idi.¹⁸

Ailede kadın önemli bir yere sahibi idi. Kadın ya babasının ya da kocası, ağabeyi veya büyük oğlunun vesayeti altında olurdu. Kadın evlenince kocasının vesayetine geçerdi. Kocasđ ölecek olursa 3 yıl yas tutarak kocasının ailesinde kalabilir ya da kendi ailesine geri dönebilirdi. Ancak bu durumda kadın ölen kocasının ailesine götürdüğü çeyizden vazgeçmek zorunda idi. Çin medeniyetinde aile içi bir mahkeme de mevcuttu. Aile fertleri arasında meydana gelen sosyal, dini veya hukuki problemlerin halli konusunda geniş yetkilere sahipti. Aile arası imece faaliyetleri yaygındı. Topraklar birlikte işlenir, evler birlikte yapılırdı. Bu imeceye katılmayan aile üyeleri cezalandırılırdı¹⁹.

Nişanlanma

Aileye ilk adım olan nişanlanma Çin Hukukunda da kabul edilmişti. Nişanlanma evlenmeyle neticelenen bir satış vaadi sözleşmesi olarak kabul edilmişti. Nişanlanma aile reisleri arasında yapılırdı. Hatta çocukların haberi bile olmazdı. Bu akit taraflar arasında bir mecburiyet olarak

---

¹⁶Batır, Fseobşaya İstoriya Gasudartva i Prava (Umumi Devlet ve Hukuk Tarihi), Moskova, Bılina Yayınları, 2000, s. 59.

¹⁷ Kozak, s. 529 vd.

¹⁸ Kozak, s. 529 vd.

¹⁹Okandan, s.34.

Demir, Kadim Çin Hukuku

kabul edilir ve her iki tarafın rızası olmadan bozulamazdı. Hatta rızası alınmadan yapılacak bozmaların önlenmesi için cezai müeyyide bile öngörölmüşü²⁰.

Evlenme

Evlenme kadının satın alınması suretiyle yapılırdı. Erkek evleneceğı kadına kıymetli hediyeler vererek onu satın alırdı. Kadın da evlendiğı zaman beraberinde sosyal durumuna uygun bir çeyiz getirmek zorunda idi. Evlenmenin gerçekleşebilmesi için aşğıdaki şartların bulunması gerekiyordu:

1. Evlenecek kişilerin aynı aile ismini taşımamaları (baba tarafından akraba olmamalı).
2. Anne ve babanın rızası olmalı.
3. Erkek yirmi, kadın onbeş yaşını tamamlamış olmalıdır.

Çinde erkek dini ve hukuki kurallarla göre ancak bir kez evlenebilirdi. Hatta karısının ölümü halinde bile evlenme kabul edilmemişti. Bunda evlenmenin dinen bir bütünlük teşkil ettiğı ve eşler ölünce bile birbirinden ayrılmayacağı anlayışının hakim olması önemli bir etkendi. Ancak uygulamada zengin erkeklerin aynı aileden olma şartıyla birden fazla kadınla evlendikleri görölırdü. Ancak bu durumda resmi ve her türlü hukuki yetkiye sahip olan kadın birinci eş idi. İlk eş her türlü dini merasimlere iştirak edebilir, diğerkadınlar ona tabi olurdu. Diğerkadınlardan doğacak çocuklar ilk kadının sayılırdı. İlk kadın ölünce diğereşlerinden biri birinci dereceye yükselse de ilk eşin sahip olduğı haklara sahip olamazdı.²¹

Evlenme ile kadının hukuki statüsü değışir ve kocasının vesayeti altına girerdi. Ancak kendi ailesiyle kadının bağlantısı kesilmez, kadın kendi aile adını taşımaya devam ederdi. Eğer koca karısına kötü muamelede bulunursa kadın çeyiziyle beraber aile evine dönebilir ve koca karısının tüm bakım masraflarını karşılamakla mükellef olurdu.²²

Boşanma

Kadim Çin'de boşanma müessesesi de kabul edilmişti. Boşanmanın hangi usulle gerçekleşeceğı tespit olunmuştu. **Zina** boşanma sebeplerinden birisiydi. Bu durumda suçlu kadın ancak suç ortağından başkasıyla evlenebilir ya da kocası tarafından satılabilirdi. Boşanmada tarafların rızası ve boşanmanın yazılı bir belgeye dayanması mecburdu. Boşanmayla birlikte kadın kendi ailesine, baba evine geri dönerdi²³.

Evlat Edinme

---

²⁰Okandan, s.36.

²¹ Kozak, s. 586 vd.

²² Mahmud Esad, s. 96 vd.

²³Okandan 37.

Çin hukuku aileyi devam ettirmek ve atalara ibadeti temin etmek amacıyla evlat edinme müessesesini kabul etmişti. Erkek çocuğu olmayan her eş evlat edinebilirdi. Bunun için evlat edinilecek çocuk evlat edinenin ismini taşıyan kişiler arasından seçilmeliydi. Evlatlık genellikle yakın akrabalar arasından olurdu. Eğer evlat edinilen kendi ailesinin tek çocuğu ise eski ailesiyle olan bağı da devam ederdi. Evlat edinilen çocuk gerçek çocukların sahip olduğu her türlü hakka sahip idi. Genel olarak evlat edinme sözleşmesi iptal edilmemekle birlikte, kötü muamele nedeniyle her iki taraf sözleşmeyi feshedebilirdi. Ayrıca evlat edinen ailenin sonradan bir çocuğu olur ve evlat edinilen kendi ailesinin tek çocuğu ise bu durumda karşılıklı olarak sözleşme feshedilebilirdi²⁴.

Miras

Çin hukukunda ölenin **kan akrabaları** miras alabilirdi. Miras en büyük erkek çocuğa verilirdi. Kız çocuklar erkek evlat olmasa bile mirasçı olamazlardı. Eğer miras toprak ise her ne kadar en büyük erkek çocuğa verilse de ailenin bütün fertleri bundan istifade ederlerdi. Erkek çocuğu olmayan kişiler için aynı sosyal zümreye ait olmak şartıyla evlatlık da mirasçı olabilirdi. Baba vasiyet yoluyla evlatlarını mirastan mahrum da bırakma hakkına sahipti.²⁵

Mülkiyet

Genel olarak Çin'de toprak iki tür mülkiyete ayrılmakta idi: Devletin üstün mülkiyet hakkı ve ferdî mülkiyet hakkı. Çin'de devlet topraklar üzerinde ham ya da üstün mülkiyet denilebilecek bir mülkiyet hakkına sahipti. Ferdî mülkiyet hakkı, şahıslara toprağın belirli parçaları üzerinde kullanım hakkı veren bir düzenleme idi. Ancak ferdi mülkiyet hakkı devletin toprak üzerindeki üstün mülkiyet hakkını etkilemezdi. Ancak fertlerin bu topraklarda herhangi bir tasarrufta bulunabilmeleri için devlete vergi vermeleri gerekmektedir. Bunun karşılığında devlet bu şahıslara topraktan istifade etmeleri için bir imtiyaz tanımaktaydı. Toprak üstünde imtiyaz sahibi olan şahıs toprağı ekmek, mahsul yetiştirmek zorundaydı. Eğer üç yıl boyunca bunu yerine getirmezse bu topraklar elinden alınırdı. Ailenin reisi olan baba toprak üzerindeki kullanım hakkını başkasına satabilirdi. Ancak satış şartlarını akrabalarına bildirmeleri gerekirdi. Bu yapılmamışsa akrabalar satış bedeline itiraz edebilirlerdi. Bazen satışlar geri alma şartıyla yapılırdı. Bu durumda eğer satan şahıs otuz yıl içinde bu toprağı geri almazsa bu hakkını kaybederdi.²⁶

Çin'deki bu toprak rejimi MÖ. 12 asırdan itibaren değişime uğramış ve bu değişiklik MÖ 4. asırda tamamlanmıştır. Toprak şahsi mülkiyetten çıkartılıp **aile mülkiyetine** verilmişti. Bu

²⁴Okandan, 38; Mahmud Esad, s. 50.

²⁵ Mahmud Esad, s. 101; Kozak, s. 587 vd.

²⁶ Kozak, s. 588 vd.

Demir, Kadim Çin Hukuku

aileler sağlam sekiz kişiden oluşturulmuştu. Bu aile grupları birbirine yardım ile mükellef kılınmıştı. Ve bu kişiler mülkiyete bağlanmış ve bu topraktan başka bir yerde yaşamaları yasaklanmıştı. Sekiz asır daha devam eden bu sistem, devletin siyasi bütünlüğünü sarsan ağır neticeler meydana getirmiş ve bu nedenle filozofların da büyük mücadelesiyle MÖ. 4. asırda lağvedilip eski sisteme dönmüştü.²⁷

Borçlar Hukuku

Çin Hukukunda borçlar hukukunu ilgilendiren hususlara da rastlanmaktadır. Mesela, aktedilen bir sözleşmenin tamamlanıp bağlayıcı olabilmesi ancak tarafların sorumluluklarını yerine getirmeye başlamalarıyla olurdu. Sözleşme, ancak bu ifa anından itibaren tamamlanmakta ve bunun neticesi olarak da ancak bu andan itibaren hüküm doğurmaktaydı²⁸. Onun için, sözleşmeyi yapan taraflar, sözleşmeden ancak tarafların borçlarını ifaya başlamaları anına kadar rücu hakkına sahip bulunmaktaydı. Sözleşme mecburiyet ifade etmeye başladığı andan itibaren taraflar için bu tarzda bir rücu (geri dönüş) imkanı yoktu.²⁹

Çinde, borçlar hakkında, ister taraflardan birinin, ister tarafların müşterek beyanlarına dayansın, her iki halde de **yazılı delil** esasını kabul edilmişti. Borcun yazılı bir belgeye istinat ettirilmiş olması ve hatta bu belgenin memurlarca tasdiki gerekirdi. Çin Hukuku, keza, taahhütlere uyulmasını taraflar için bir mecburiyet olarak kabul etmiş ve hatta bu hususta cezai hükümler de kabul etmişti. Keza, borç paralardan alınacak faizin miktarını belirlemiş, bundan yüksek faiz alınmasını yasaklayan ceza hükümleri koymuştu.³⁰

IV. CEZA HUKUKU

Çin, Ceza Hukuku bakımından da önemli gelişmelere sahiptir. Genel olarak ceza hukuku **intikam** esasına dayanmaktaydı. Suçlunun suçtan zarar gören kişinin akrabaları veya kendisi tarafından cezalandırılırdı. Suçlu kısas edilmekte yani işlediği suçla aynı özellikte bir cezaya çarptırılmaktaydı. Mesela, bir adam öldüren kişi, öldürülen şahsın akrabası tarafından takip olunmakta ve yakalandığında öldürülmekteydi. Hatta babası öldürülen çocuk bu hadise nedeniyle yas tutmaktaydı. Çocuğun matemini babasının intikamını almakla, yani onun katilini öldürmekle sona ermekteydi. Yalnız, bu takip ve öldürmenin meşru olabilmesi için, katilin

---

²⁷ Okandan, s. 32.

²⁸ Batır, s. 59.

²⁹ Mahmud Esad, s. 104.

³⁰ Kozak, s. 588.

öldürülmesinden önce veya öldürülmesinden sonra durumdan resmi makamları haberdar etmesi gerekiyordu³¹.

Daha sonraları şahsi cezalandırılma usulünden vazgeçilmiş ve bu yetki doğrudan doğruya **Devlete** tanınmıştı. Yalnız Devletin vazifesi yalnız suç işleyenleri takip ve cezalandırmaktan ibaret değildi. Devlet aynı zamanda suç işlenmesine engel olacak önleyici tedbirleri almakla da mükellef tutulmuştu. Bundan başka bir kişinin işlediğı suçtan dolayı cezalandırılabilmesi için suç kabul edilen fiilin **kasten** yapılmış olması gerekmektedir. Yani suçlunun cezalandırılması için kastın varlığı şart idi³².

Kadim Çin’de cezanın şahsiliğı ilkesi de uygulanmaktaydı. Bu ilke çerçevesine işlenen suçtan dolayı yalnız suçlunun şahsi cezalandırılmış, ailesine herhangi bir şekilde ceza verilmemişti. Bundan başka, suçların da tasnifine çalışılmış, bunların her birine ayrı ayrı cezalar tayin olunmuştu. Bu cezaların tespitinde suçlunun ıslahı değil münhasıran onun tekrar suç işlemesine engel olabilecek unsurlar dikkate alınmıştı. Kabul edilen esaslara göre, adam öldürme, adi yaralama ve hırsızlık, umumi adaba aykırı fiiller, hile ve tecavüz gibi suçlar hakkında sırasıyla **ölüm, bacakların kesilmesi, kısırlaştırma, burun kesilmesi** gibi cezalar belirlenmişti. Bu suçların dışında kalan ve suç kabul edilen diğeri fiillerin de suçlunun **yüzüne damga vurulması** suretiyle cezalandırılacağı öngörölmüştu. Ancak, suçlu **diyet** vermek suretiyle yukarıda düzenlenen cezalardan kurtulabilmekteydi³³.

Çinde M.Ö. 3. asrın başlarında **Çing Sülalesinin Kanun ve Nizamları** adını taşıyan Mecellenin altıncı kısmı Ceza Hukukuna tahsis edilmiş ve cezalar yine eskiden olduğu gibi beş kısıma ayrılmıştı. Yalnız bu Mecellede eskisinden farklı olarak bacakların kesilmesi, kısırlaştırma, burnun kesilmesi gibi cezalar kaldırılmış, bunların yerine müebbet sürgün, kalın ve ince değnek vurulması gibi cezalar konulmuştu. Bu Mecelleye göre, Devlet aleyhine işlenen suçlardan dolayı suçlunun ailesinin de cezalandırılması kabul edilmişti. Keza, Mecellede, Medeni Hukuka ait bir çok konulara ceza hukuku ile ilgili hükümler tatbik edilmiş, hukuk davalarına ceza davaları özelliğiverilmişti. Hatta medeni hukuka ait geleneklere muhalefet bile cezalandırılmıştı.³⁴

Eski Çin’de beş çeşit suç vardı. Birinci suç adam öldürme idi ve cezası idamdı. İkinci suç yaralama ve hırsızlık idi ve cezası bacakların kesilmesiydi. Üçüncü suç edebe aykırı

³¹ Mahmud Esad, s. 93 vd; Okandan, s. 42.

³²Batır, s. 59.

³³Okandan, s. 43.

³⁴ Mahmud Esad, s. 94 vd.

Demir, Kadim Çin Hukuku

davranışlardı ve cezası hadım etmektir. Dördüncü suç hile ve aldatmaydı ve cezası burnun kesilmesiydi. Beşincisi ise bunlar dışında kalan suçlardı ve cezası damgalanmaktı.

Eski Çin’de 3 bin suç vardı. Bunlardan 200 tanesi idam cezasını, 300 tanesi bacakların kesilmesini, 500 yüz tanesi hadım edilmeyi, 1000 tanesi burnun kesilmesini ve kalan 1000 tanesi de damgalanmayı gerektirmekteydi. Suçlu diyet ödeyerek bu suçların cezasından kurtulabilirdi. İdam cezalarında 6000, hadım edilme cezalarında 3600, bacakların kesilmesi cezalarında 3000, burun kesilme cezalarında 1200, damgalama cezalarında 600 ons (27 gr) diyet öderdi.³⁵

Çin’de uygulanan korkunç cezalardan birisi de su damlası ile öldürme idi. Mahkûmun saçları kazınarak elleri ve ayakları sıkıca bağlanırdı. Sessiz bir odada kafasına su damlatılmaya başlanırdı. Bu damlatma işi uzun süre devam ederdi. İlk dakikalarda cezanın ağırlığı pek hissedilmez, ancak zamanla mahkûmun dikkati sessiz ortamda damlayan suyun sesine kilitlenirdi. “Tıp tıp” sesleri zamanla mahkûmun kafasında balyoz tesiri yapmaya başlar ve mahkûm acılar içinde ölürdü.³⁶

Kaynaklar

Akşit, Niyazi-Oktay, Emin Tarih, C. I, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1985.

Arsal, Sadri Maksudi, Umumi Hukuk Tarihi, İstanbul 1944.

Dünya Tarihi Ansiklopedisi, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1991. Eberhard, Wolfram, Çin Tarihi, Ankara: TDTK Yayınları 1995.

Ekinci, Ekrem Buğra. Hukukun Serüveni, İstanbul 2011.

Hammurabi Kanunları, http://tr.wikisource.org/wiki/Hammurabi_Kanunlar_%C4%B1 – 01.04.2006.

Köroğlu, Kemalettin, Sümerler, <http://fef.marmara.edu.tr/tarih/koroglu/Sumer.htm> – 22.05.2004.

Kozak, İbrahim Erol, Genel Hukuk Tarihi, Ankara 2011.

Okandan, R. Galip, Umumi Hukuk Tarihi Dersleri, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1951.

Roberts, J. M. Dünya Tarihi I, çev. İdem Erman, İstanbul 2011.

Seydişehir, Mahmud Esad Tarih-i İlm-i Hukuk, İstanbul 1331.

---

³⁵ Mahmud Es’ad, s. 93.

³⁶ Tarihten İlginç Gerçekler, haz. Remzi Çavuş, İstanbul 2010, s. 30.